

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริม
การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

พรศิริ ไทຍยากรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**DEVELOPMENT OF CONTEMPLATIVE
EDUCATION-BASED INSTRUCTIONAL MODEL TO
ENHANCE MATTHAYOMSUKSA 2 STUDENTS'
CRITICAL THINKING**

PORNSIRI THAIYAKORN

A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education program in Curriculum and Instruction

Academic Year 2020

Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอบตามแนวทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาเพื่อส่งเสริม
การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชื่อผู้วิจัย พรศิริ ไทขยายกรณ์

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์และการสอน

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เจริญรัตน์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรีภรณ์ บางเขียว

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชอพร กอสง่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาระดับหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์และการสอน

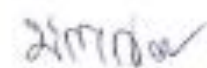

.....
(อาจารย์ ดร.สมกร สว่างวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุศักดิ์ หัตถนาศา)

ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เจริญรัตน์)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรีภรณ์ บางเขียว)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชอพร กอสง่า)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ นานี)

กรรมการและเลขานุการ

อธิการบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ชื่อผู้วิจัย	พรศิริ ไทยยากรณ์
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดพุทธบูชา จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 4 องค์ประกอบคือ 1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ และ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.85 (S.D.=1.41) และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 13.90 (S.D.=1.49) คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน จิตตปัญญาศึกษา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Title	Development of Contemplative Education-Based Instructional Model to Enhance Matthayomsuksa 2 Students' Critical Thinking
Author	Pornsiri Thaiyakorn
Programme	Curriculum and Instruction
Major Advisor	Associate Professor Dr.Bang-orn Sereerat
Co-advisor	Assistant Professor Dr.Patchareeporn Bangkiaw
Co-advisor	Assistant Professor Dr.Chonlaporn Kongkam
Academic Year	2020

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop contemplative education-based instructional model to enhance Matthayomsuksa 2 students' critical thinking and 2 to compare the students' critical thinking before the experiment to that after the experiment. The sample included 20 Matthayomsuksa 2 students from Wat Putthabucha School. Research instruments involved lesson plans and test of critical thinking. Data were statistically analyzed by mean, standard deviation, and t-test for dependent sample.

The findings revealed the following.

1. The developed contemplative education-based instructional model delineated 4 components, i.e., 1) theory/concept 2) learning objectives 3) instructional process and 4) learning outcomes.

2. After the experiment, the students' critical thinking was found to be higher ($\bar{x} = 13.90$, S.D.=1.49) than that after the experiment ($\bar{x} = 9.85$, S.D.=1.41) at significance level .01.

Keywords: Instructional Model, Contemplative Education, Critical Thinking

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ ด้วยผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.บงอร เสรีรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว และผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ ที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆในการทำ
วิทยานิพนธ์ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ
ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน โรงเรียนวัดพุทธบูชา ที่กรุณาให้
ทดลองเครื่องมือวิจัยและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวของผู้วิจัยทุกท่านที่สนับสนุน เป็นกำลังใจ และ
ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลงได้

พรศิริ ไทยากรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	9
การพัฒนารูปแบบการสอน.....	17
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	25
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการสอน.....	49
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการสอน.....	53
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการสอน.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอน.....	57
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอน.....	60
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้.....	61
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	69
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	69
สรุปผลการวิจัย.....	70
อภิปรายผลการวิจัย.....	70
ข้อเสนอแนะ.....	74
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	82
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	83
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	85
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ.....	90
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	102
ภาคผนวก จ ผลการสอบวัดภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ CEFR.....	146
ภาคผนวก ฉ แบบตอบรับและบทความวิจัย.....	148
ภาคผนวก ช สำเนาเกียรติบัตรการนำเสนอผลงานวิจัย.....	160
ประวัติผู้วิจัย.....	162

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
1	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	25
2	แผนการจัดการเรียนรู้.....	54
3	แบบแผนการทดลอง.....	55
4	ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	60
5	การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) องค์ประกอบของรูปแบบ การสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	91
6	การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2.....	92
7	การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	93
8	การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	95
9	ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	100
10	คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	101

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2	การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	48
3	การสังเคราะห์หลักการจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการและขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	50
4	การแสดงความสัมพันธ์ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการและขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกระบวนการของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทย ยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้นรวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ (2) พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อาทิ ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทักษะทางสมองและทางสังคมที่เหมาะสม ส่งเสริมเด็กวัยเรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น.11-12)

การจัดการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทุกด้าน ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2552-2559 มีเจตนารมณ์ คือ พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ 1) สังคมคุณภาพ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญา 3) สังคมสมานฉันท์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.1)

คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการ ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึง สุขกาย สุขใจ) สติปัญญา ความรู้ (หมายถึงเป็นคนเก่ง) และมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมายถึงเป็นคนดีของคนรอบข้างและสังคม) นอกจากนี้เพื่อให้ก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ความรู้และเทคโนโลยีเจริญอย่างรวดเร็วกระทรวงศึกษาธิการในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ได้ประกาศวิสัยทัศน์เกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ว่า คนไทยยุคใหม่ต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติและเป็นพลเมืองที่ดีของโลก ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ดังนั้นในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์การเรียน มุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นต้น ในระดับ “ปานกลาง” ที่มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณ รวมทั้ง การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา ส่วนคุณภาพมาตรฐาน ขั้นสูงได้แก่ ระดับ “ดี” “ดีเลิศ” และ “ยอดเยี่ยม” จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกัน ในเรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดและการแก้ปัญหา การมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร การมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สำหรับด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานขั้นพื้นฐานในระดับ “ปานกลาง” ที่การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด และ การมีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ส่วนคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับ “ดี” “ดีเลิศ” และ “ยอดเยี่ยม” จะมุ่งเน้นไปที่คุณภาพมาตรฐานในระดับที่แตกต่างกัน ในเรื่องความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย รวมทั้งการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, น.3) เมื่อพิจารณาการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเรื่องความภูมิใจในท้องถิ่นความเป็นไทย และการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย โรงเรียนวัดพุทธบูชาจึงได้สอดคล้อง

กับจุดมุ่งหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อมุ่งเน้นให้คุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนวัดพุทธบูชามีคุณภาพมาตรฐานขั้นสูง ได้แก่ ระดับดี ดีเลิศ และยอดเยี่ยม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญข้อที่ 2 ดังนี้ มีความสามารถในการคิดเป็น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น.4) ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง หลักการใช้ภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และ โอกาส การแต่งบทประพันธ์ การใช้ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย การวิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรม เพื่อศึกษาข้อมูลแนวความคิด คุณค่าของงานบทประพันธ์ชนิดต่าง ๆ และทำความเข้าใจบทเห่ เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น.37)

ผลการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยยังประสบปัญหาไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) สะท้อนว่านักเรียนไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกในมนทัศน์และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และพบว่านักเรียนขาดทักษะการคิดไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดพุทธบูชา ในปีการศึกษา 2557 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเท่ากับ 35.3 คะแนน ปีการศึกษา 2558 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเท่ากับ 43.22 คะแนน ปีการศึกษา 2559 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเท่ากับ 46.07 คะแนน และปีการศึกษา 2560 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยเท่ากับ 46.59 คะแนน ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ทำให้วิชาภาษาไทยของโรงเรียนวัดพุทธบูชาควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นกระบวนการที่ให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนในการเข้าถึงความจริงที่ว่า สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน ผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้ไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยเน้น “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ” และการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของบุคคลจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม และสันติสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อไป (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551, น.311) จิตตปัญญาศึกษา เป็นแนวทางที่สามารถก่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตนเอง (Transform Plate Learning) ทำให้บุคคลเข้าใจด้านในของตนเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง เป็นแนวทางที่จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ที่ชัดเจน เชื่อมโยงทั้งความคิด (Head) จิตใจ (Heart) นำไปสู่การปฏิบัติ (Hand) ที่มีประสิทธิภาพเป็นวิถีทางแห่งปัญญาที่พัฒนาคนอย่างสมบูรณ์ จิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และกระบวนการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (กรศรีร์ ชิตดี และ ฉัฐพร อุทัยธรรม, 2556, น.106)

ปัจจุบันเรื่องการคิด และการสอนคิด เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูง ประเทศต่าง ๆ ได้ศึกษาและเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในด้านสติปัญญา ความคิด คุณธรรมและการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การพัฒนาด้านสติปัญญาความคิดเป็นด้านที่ได้รับความเอาใจใส่สูงสุด เนื่องจากเป็นด้านที่เห็นผลชัดเจน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงมักได้รับการยอมรับและได้รับ โอกาสที่ดีกว่าผู้มีความรู้ความสามารถต่ำ (ทิศนา เขมมฉิมและคณะ, 2540, น.1) การรู้จักคิด “คิดเป็น ทำเป็น” เป็นจุดประสงค์ของการศึกษาที่เป็นสากล โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่าการศึกษาคือกระบวนการพัฒนาคุณภาพคน (ชวาล แพรัตกุล, 2552, น.17) เนื่องจากการคิดเป็น ทำเป็นนั้นเป็นทักษะที่มีในบุคคลเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และเพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพในยุคโลกาภิวัตน์ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, น.316) ทำให้มุมมองในการมองโลกได้กว้างขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง และเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างดี จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดไว้ในจุดประสงค์ว่า “สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรม โดยมีเป้าหมายที่คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาที่มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ” ซึ่งเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย จึงได้มีการเสนอการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด เป็นแนวคิดหลักแนวคิดหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น.11) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบมีเหตุผล มุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รู้จักการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล แสวงหาความรู้ และรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สุมน อมรวิวัฒน์, 2542, น.6-7) โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือพัฒนาปัญญา (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2539, น.85)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งจำเป็นในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ของบุคคลและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การกระทำของบุคคล และความเชื่อมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน บุคคลจะกระทำ

หรือองค์กระทำสิ่งใด ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อที่มีต่อสิ่งนั้นแต่สิ่งที่สำคัญอันดับแรก คือการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุ มีผล จึงมุ่งตัดสินใจว่าอะไรควรเชื่อ อะไรควรปฏิบัติ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเป้าหมาย การตัดสินใจกระทำได้ด้วยตนเองโดยขึ้นอยู่กับเหตุผลที่พิจารณาจากหลักฐาน เนื้อหาสาระ แนวคิด วิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของบุคคลในสังคมแห่งการเรียนรู้

จากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้พัฒนาเป็นรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยคาดว่าจะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในรายวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินงาน ดังนี้

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 317 คน จาก 9 ห้อง ของโรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน กลุ่ม B ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 จำนวน 20 คน โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ระยะเวลา

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 15 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม ถึง 24 กรกฎาคม 2563

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
3. ใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สามารถนำรูปแบบการสอนไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาเพื่อพัฒนาด้านในหรือจิตใจของมนุษย์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตตั้งมั่น แล้วนำมาคิดใคร่ครวญเพื่อให้นำไปปฏิบัติให้เห็นผลจริง เกิดความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งต่าง ๆ เกิดความรัก ความเมตตาต่อสิ่งรอบตัว และเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง

รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แบบแผนการเรียนการสอนตามหลักการจิตตปัญญาศึกษา และแนวทางการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1) หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ โดยในส่วนกระบวนการสอนประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ เป็นกิจกรรมในช่วงต้นที่มุ่งสร้างสภาวะจิตใจให้เกิดความผ่อนคลาย และเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติและกระตุ้นการคิด

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด เป็นการฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเขียนเป็นแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้ ความคิดเห็นในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และร่วมกันนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นนำมาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่

ขั้นที่ 4 ใ้คร่รวญสะท้อนคิด เป็นการทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใ้คร่รวญสะท้อนคิด โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไ้ตรงตรง การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดโดยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือสถานการณ์ โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม ประกอบด้วย

การนิยามปัญหา หมายถึง การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา

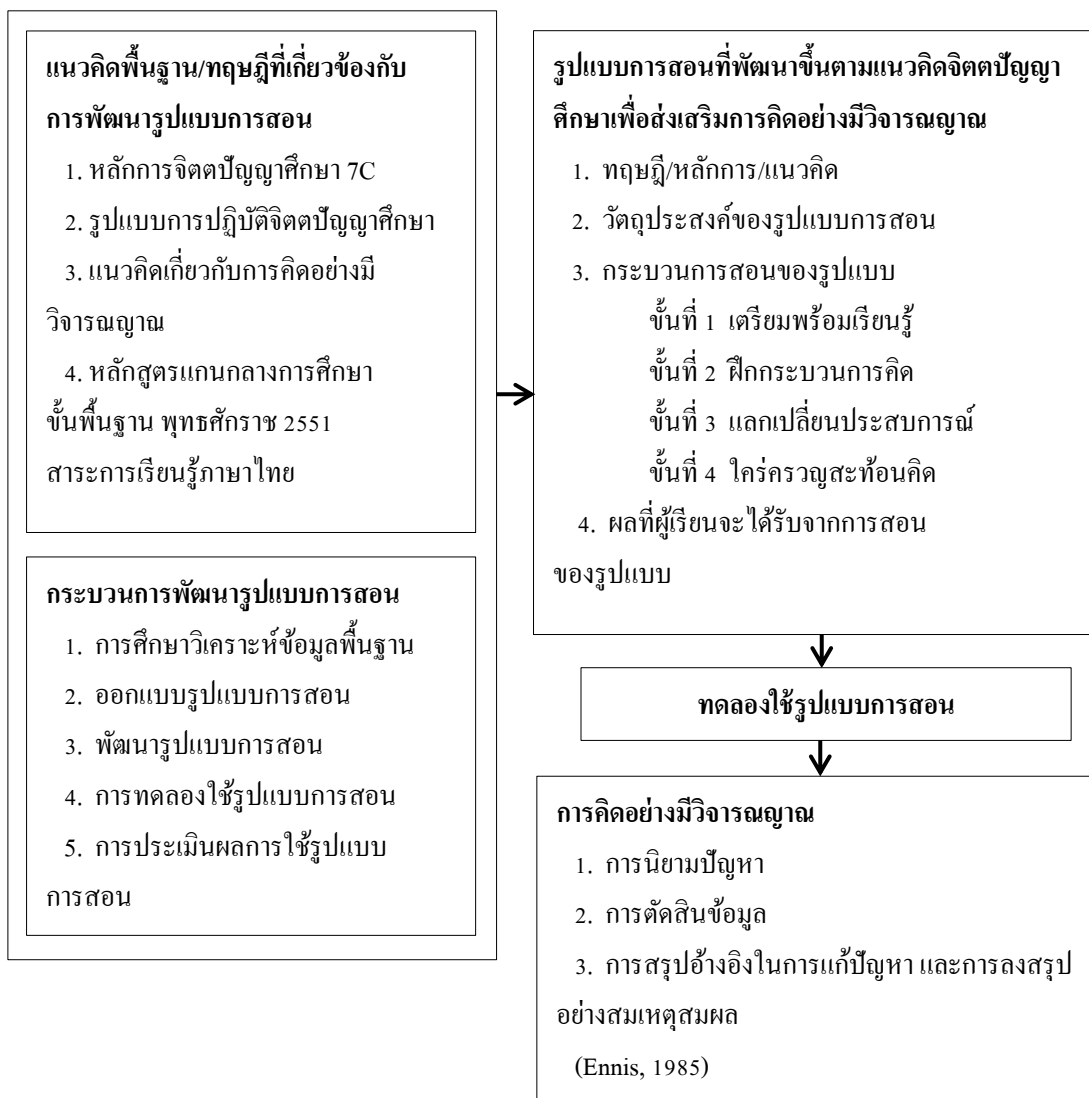
การตัดสินข้อมูล หมายถึง การตัดสินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตัดสินความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และการพิจารณาความสอดคล้อง

การสรุปอ้างอิงในการแก้ปัญหา และ การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดพุทธบูชา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการสอน

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. การพัฒนารูปแบบการสอน
3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา หลักการของจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา และกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา

1. ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา

ปรัชญาแนวคิดเรื่อง Contemplative Education เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้น โดยเชอเกียม ตรุงปะ เพื่อตอบโจทยวิกฤตปัญหาบางประการของสังคมยุคสมัยใหม่โดยใช้การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ลักษณะเฉพาะคือมีการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่ (Reconstruction) บูรณาการกระบวนการ การปฏิบัติ และเครื่องมือเพื่อพัฒนาด้านในของศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ในอดีต โดยปรับประยุกต์ให้คุณค่าใหม่ต่อกระบวนการเรียนรู้พัฒนาด้านในของผู้เรียนในสังคมยุคสมัยใหม่ เป็นที่รู้จักแพร่หลายมาก ปัจจุบันมีอิทธิพลต่อเครือข่ายการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง เช่น เครือข่าย Five Colleges ปัจจุบันยังมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีปรัชญาและพันธกิจของสถาบันในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตอยู่หลายแห่งด้วยกัน เช่น California Institute of Integral Studies (CIS) ประเทศสหรัฐอเมริกา Buddhist Tzu Chi University ประเทศไต้หวัน และ Sathya Sai Institute of Higher Learning ประเทศอินเดีย

ในประเทศไทย กลุ่มจิตวิวัฒน์ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจเรื่องการขับเคลื่อนสังคมสู่จิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้สนใจที่จะใช้กระบวนการเชิงจิตตปัญญาศึกษาในการเรียนการสอน ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา กลุ่มจิตวิวัฒน์รวมตัวกันเป็นเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Network) ในปี พ.ศ.2549 ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Center) ได้ก่อตั้งขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบจิตตปัญญา (จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553, น.29)

ในเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษาที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้ในลักษณะนี้ในสังคมไทยเรียกการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาเป็นการพัฒนาที่จิตใจ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้เน้นให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วยจิตใจที่ใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นการรับเอาประสบการณ์การเรียนรู้เข้ามาสัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน เพื่อพัฒนาภายในจิตใจตนเอง สรุปลักษณะแนวคิดหลักของจิตตปัญญาศึกษา ได้ดังนี้

1. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการรับฟังอย่างลึกซึ้ง และการเรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง พร้อมทั้งจะสัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นอย่างจริงใจ เปิดกว้างต่อทางความคิดที่หลากหลาย นำสู่การสื่อสารและความสัมพันธ์แบบเชิงสร้างสรรค์ และการลดละความเป็นตัวตนของตนเองลง

2. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อศักยภาพแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนอย่างไม่มีอคติ คือ กระบวนการเรียนรู้และการฝึกคนที่มุ่งค้นหาศักยภาพภายในตนเอง จนกลายเป็นตัวของตัวเองที่สมบูรณ์

3. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการไตร่ตรองใคร่ครวญ การเรียนรู้ที่มีการยึดมั่นต่อหลักการตรรกะ การน้อมนำประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต นำมาคิดไตร่ตรองใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เพื่อค้นหาความหมายของชีวิต และเรียนรู้เพื่อที่จะรู้จักตัวเองและเพิ่มพูนความรู้ด้วยการนำไปปฏิบัติให้เห็นจริง

4. การเฝ้ามองตามความเป็นจริง การปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา การเฝ้าดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะกระแสแห่งปัจจัยที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง การฝึกปฏิบัติสังเกตธรรมชาติของจิต จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก เห็นความเป็นจริงที่เชื่อมโยงกัน

5. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อความเป็นปัจจุบันขณะ การเรียนรู้จากภายในเพื่อค้นพบคุณค่าและความหมายของการมีชีวิตอยู่ ด้วยสติ อันเกิดจากการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของตน

6. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการให้คุณค่าทางภูมิปัญญาที่หลากหลายของท้องถิ่นและวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมาเป็นการเรียนรู้ที่ไม่สามารถแยกจากวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์อันซับซ้อนของชุมชนเป็นการศึกษาเพื่อความเข้าใจตนเองและเพื่อนมนุษย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ผู้มีจิตใจสูงและเปิดกว้าง

7. การศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้บนฐานการสนับสนุนของกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาจากภายใน ที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นตนเองและสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551, น.37-54) ได้ศึกษาความเป็นมาและกล่าวว่าจิตตปัญญาศึกษาเริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดย เซอเกียม ตรุงปะ บนฐานของพุทธศาสนานิกายวัชรยาน แต่เริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ในหมู่นักการศึกษาในทุกระดับได้ขยายตัวส่งอิทธิพลต่อไปยังสังคมภายนอกที่มีความสนใจในเรื่องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ โดยที่รากฐานที่มาและหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้นมีมาจากแนวคิดสำคัญ ได้แก่

1) แนวคิดเชิงศาสนา/ความเชื่อ 2) แนวคิดเชิงมนุษยนิยม และ 3) แนวคิดเชิงบูรณาการและองค์รวม

1. แนวคิดเชิงศาสนา/ความเชื่อ

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ หรือพัฒนาด้านในนั้นได้เริ่มต้นจากแนวคิดปรัชญาทางศาสนา ซึ่งมีพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับศรัทธาในศาสนา และการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนกลุ่มแนวคิดการเรียนรู้

2. แนวคิดเชิงมนุษยนิยม

กลุ่มแนวคิดนี้ได้พัฒนาการเป็นลำดับต่อจากแนวคิดเชิงศาสนา/ความเชื่อ โดยมีลักษณะมุ่งสืบค้นพัฒนาศักยภาพด้านในของความเป็นมนุษย์ แนวคิดนี้ได้เกิดขึ้นและพัฒนามาพร้อมกับแนวคิดปัจเจกชนนิยม (Individualism) ในยุคโรแมนติก ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต่อเนื่องมาจนถึงยุคสมัยใหม่

3. แนวคิดเชิงบูรณาการและองค์รวม

กลุ่มแนวคิดนี้อยู่บนรากฐานของการบูรณาการและความเป็นองค์รวมในธรรมชาติในยุคหลังสมัยใหม่ เพื่อตั้งคำถามต่อกระบวนทัศน์เชิงวิทยาศาสตร์แบบกลไกของยุคสมัยใหม่ที่มองโลกอย่างแยกส่วนเพื่อศึกษาวิเคราะห์เชิงกลไก และแยกมิติกายจากจิตวิญญาณ ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

จากความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา สรุปได้ว่า แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจึงมีรากที่มาและพัฒนาการตามลำดับ มีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย และต่างไปตามบริบทเชิงวัฒนธรรมแต่ล้วนมีลักษณะร่วมสำคัญประการหนึ่ง คือ จิตตปัญญาศึกษาเป็น การเรียนรู้ในระดับฝังลึก (Tacit Learning) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับวิถีคิดหรือกระบวนทัศน์โดยการเข้าถึงและเข้าใจต้องอาศัยประสบการณ์ตรงของบุคคล ให้ความสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และเน้นการเรียนรู้สู่ใจอย่างใคร่ครวญด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญ กระบวนการปฏิบัติเน้นผ่านประสบการณ์ตรงและเปิดกว้างต่อการดำรงอยู่ตามธรรมชาติซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตและธรรมชาติ

2. ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “จิตตปัญญาศึกษา” ไว้ในหลายความหมายซึ่งคำนี้มาจากคำภาษาอังกฤษ คือ Contemplative Education โดยเชอเกียม ตรงปะ ปี ค.ศ. 1974 (ชลดา ทองทวี, จิรัฐกาล พงศ์ภคเชียร, ชีระพล เต็มอุดม, พงษธร ดันติฤทธิศักดิ์ และสรยุทธ รัตนพจนารถ, 2551) ได้กล่าวคำนิยามว่าหมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นสำรวจภายในตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงการรับฟังด้วยใจเปิดกว้าง ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเอง การหยั่งรู้และเปิดใจให้กว้างยอมรับความหลากหลายและอุดมของโลกร สอดคล้องกับ (ประเวศ วะสี, 2550) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษามีความหมายสั้นๆว่าการรู้จิตของตัวเองแล้วเกิดปัญญา ซึ่งปัญญาหมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด มีเทคนิค คือต้องเริ่มด้วยการเปิดใจให้กว้าง อย่ายึดตัวเองเป็นหลัก เรียนรู้ร่วมกัน แล้วเน้นความสัมพันธ์แบบราบ ทำจิตให้สงบเป็นการเข้าถึงความจริง ความดี ความงาม สามองค์ประกอบสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน (Personal Transformation) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์กร (Organization Transformation) และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคม (Social Transformation) ส่วนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 ให้ความหมายคำว่า “จิตต” (น.324) หมายถึงจิตใจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้คิดและนึก และคำว่า “ปัญญา” (น.733) หมายถึง ความรอบรู้ ความรู้ทั่วไป ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด และคำว่า “ศึกษา” (น.1146) หมายถึง การเล่าเรียน ฟีกฝนและอบรม ดังนั้นเมื่อนำมารวมกันเป็น “จิตตปัญญาศึกษา” จึงหมายถึง ความฉลาดรอบรู้ที่เกิดจากการคิด การเล่าเรียน ฟีกฝน และอบรม โดยเกิดมาจากด้านในหรือจิตใจ

นอกจากนี้ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านกล่าวถึงความหมายของจิตตปัญญาศึกษาในความหมายที่คล้ายคลึงกันว่า หมายถึง การศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างแท้จริงด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น เกิดความรัก ความเมตตา เข้าถึงความจริง

ความดี และความงาม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวเอง มีความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (วิจักขณ์ พานิช, 2550; ชลลดา ทองทวีและคณะ, 2551; จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร, 2553)

วิจักขณ์ พานิช (2550) ได้อธิบายถึงจิตตปัญญาศึกษาว่าเน้นที่กระบวนการ ซึ่งทำได้ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หมายถึง ฟังด้วยหัวใจฟังด้วยความตั้งมั่น สัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยใจ รวมถึงการรับรู้ในทางอื่น ๆ เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส ประการที่ 2 การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง ร่วมกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต นำเข้ามาสู่ใจแล้วมีการคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง และประการที่ 3 การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) คือการเฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต การเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ การปฏิบัติภาวนา ฝึกสังเกตธรรมชาติของจิตจะทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก เห็นความเป็นจริงที่พ้นไปจากอำนาจแห่งตัวตนที่ไม่ได้มีอยู่จริงตามธรรมชาติ นอกจากนี้ ญัฐพศ วัจวิญญู (2550) ได้อธิบายแนวความคิดจิตตปัญญาว่าเป็นการศึกษาแบบเอาชีวิตเข้าแลก เป็นหนทางฝึกฝนเพื่อการตื่นรู้และการดำรงอยู่อย่างเต็มเปี่ยม รับรู้ทั้งโลกภายนอกและโลกภายในตัวเราในแต่ละปัจจุบันขณะ โดยปกติเรามีสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ มีสิ่งที่กลัวและรักใคร่ จึงมักจะเรียนรู้หรือรับรู้เฉพาะสิ่งที่เราพึงพอใจและปฏิเสธสิ่งที่เราไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย ทำให้ไม่อาจเข้าใจทั้งหมดของตัวเองหรือโลก เมื่อเราน้อมรับสิ่งที่เราไม่พึงพอใจได้เราก็จะสามารถสร้างสันติภาพภายในตัวเราเอง ดำรงอยู่และเรียนรู้จากความแตกต่างและช่วยหล่อเลี้ยงให้เกิดความเข้มแข็งของความเป็นชุมชนและสังคม

จากความหมายของจิตตปัญญาศึกษา สรุปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนา ด้านในหรือจิตใจของมนุษย์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้งแล้วนำมาคิดใคร่ครวญเพื่อให้นำไปปฏิบัติให้เห็นผลจริง เกิดความรัก ความเมตตาต่อสิ่งรอบตัว และเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง จากการฝึกสังเกตธรรมชาติของจิต เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอกอย่างมีสติ ไม่ยึดติดตัวตนและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

3. หลักการของจิตตปัญญาศึกษา

โสพส ศิริไสย์ (2548, น.35) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาศึกษาว่าไม่ได้ใช้เพียงประสาทสัมผัสทั้ง 5 หากแต่มนุษย์มีสัมผัสที่ 6 ทำให้สัมผัสโลกได้ละเอียดลึกซึ้ง นั่นคือการเรียนรู้ด้วยใจ เพราะใจคือเครื่องจักรที่ทำให้เกิดปัญญา รู้แจ้ง รวมทั้งเป็นสติที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับสติความการรับรู้ของอวัยวะรับสัมผัสอื่นๆ ที่เป็นนามธรรมซึ่งการเรียนรู้ด้วยใจดังกล่าว สามารถอธิบายได้เป็นกิจกรรม ดังนี้

1. การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) หมายถึง ฟังด้วยหัวใจ ด้วยความตั้งมั่น สัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยใจ โดยมีการระบุถึงคุณภาพของการฟังไว้สามระดับ (โธปส ซีริสไฮย์, 2548, น.35) ระดับแรกคือการฟังที่ได้ยินเพียงถ้อยคำ ระดับที่สอง คือ การฟังให้ได้ยินอารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูด และระดับที่สามซึ่งเป็นการฟังที่ลึกที่สุดคือ การฟังที่ได้ยินเจตนาของผู้พูด ในการเรียนรู้ที่คนกับคนเชื่อมต่อกันนั้น สิ่งที่เป็นเครื่องมือคงไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะภาษา คนผู้ซึ่งมีชีวิตจิตใจ มีกายที่เป็นรูปธรรมภายนอกของอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นนามธรรมภายในนั้น หากเราจำกัดการสื่อสารไว้เพียงภาษาก็เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เขาต้องการสื่อถึงที่อยู่เบื้องหลังคำพูดในการสื่อสารกับคน อาจหมายถึงการมองเห็นที่มากไปกว่าและลึกกว่าถ้อยคำ หรืออาจหมายถึงการทะลุข้อจำกัดทางภาษาเพราะภาษาของคน ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงภาษาพูด หากรวมไปถึงภาษาท่าทาง ภาษาแบบแผนพลังงาน ซึ่งวิธีการสนทนาเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น และการใช้ปัญญาญาณนั้นสามารถทำได้โดยอาศัยหลักปฏิบัติสำคัญ คือ การฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังให้ได้ยินทั้งการฟังตนเองและฟังผู้อื่นอย่างมีสติ ปล่อยวางตนเองจากอคติ หรือทัศนคติ ใดๆ ปล่อยวางตนเองให้รับฟัง ไม่ต่อต้าน ไม่ตัดสินถูกผิด เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพความหมายใหม่ร่วมกันเกิดปัญญา สามารถมองปัญหาหรือปรากฏการณ์ด้วยสายตาใหม่มีความเป็นอิสระผ่อนคลายสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตร ไม่แข่งขันโอกาสในการพูดภายใต้บรรยากาศที่เท่าเทียมกัน ไม่มีผู้นำผู้ตาม ไม่ปล่อยให้ความแตกต่างเข้ามาบดบังบาทในการสนทนา

2. การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง เมื่อนำเข้ามาสู่ใจแล้วมีการคิดใคร่ครวญดูอย่างลึกซึ้ง ต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจ จากนั้นก็นำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง (โธปส ซีริสไฮย์, 2548, น.36)

3. การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็น (Meditation) การปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา คือ การเฝ้าดูธรรมชาติแท้จริงของจิต เป็นการฝึกสังเกตธรรมชาติของจิต จะทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอกเห็นความเป็นจริงแห่งตัวตนตามธรรมชาติ (โธปส ซีริสไฮย์, 2548, น.36)

ด้านหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา สามารถสังเคราะห์ออกเป็น 7 หลัก หรือ 7 C's (ชนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันท์สุข, 2551, น.147-161) ได้แก่

1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจไปใช้พิจารณาอย่างใคร่ครวญ ทั้งในด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) ด้านระหว่างบุคคล (Interpersonal) และด้านภายในบุคคล (Intrapersonal)

2) หลักความรักความเมตตา (Compassion) คือ การส่งต่อพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลของกระบวนการและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้

3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) คือ การช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิต นำเข้ามาสู่ภายใน (Internalization) บูรณาการสู่วิถีชีวิต และการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยง

4) หลักการเผชิญหน้า (Confronting) คือ การเปิดให้ผู้เรียนเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ ออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเองเพื่อเผชิญกับพื้นที่เสี่ยง และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพตนเองต่อการเรียนรู้

5) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยเอื้อให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพการเรียนรู้

6) หลักความมุ่งมั่น (Commitment) คือ การเอื้อให้ผู้เรียนนำเอากระบวนการเรียนรู้กลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เรียน รวมทั้งกระบวนการที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต

จากหลักการของจิตตปัญญาศึกษา สรุปได้ว่าหลักการของจิตตปัญญาศึกษาสามารถสังเคราะห์ ออกเป็น 7 หลัก คือ 1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างไคร่ครวญ 2) หลักความรักความเมตตา 3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ 4) หลักการเผชิญหน้า 5) หลักความต่อเนื่อง 6) หลักความมุ่งมั่น 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. รูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา

รูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา ในแนวคิดของ Center for Contemplative Mind in Society ศูนย์จิตตปัญญา มหาวิทยาลัยมหิดล (2552, น.14) ได้แบ่งประเภทของการฝึกปฏิบัติ ออกเป็น 7 แนวทาง โดยจำแนกตามหลักการและแนวปฏิบัติของแต่ละคน แต่ละวิธีการหรือเครื่องมือซึ่งง่ายต่อการศึกษาและนำเอาเครื่องมือไปใช้ ได้แก่

1) การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง (Stillness Practices) เป้าหมายหลักของการปฏิบัติ คือ เน้นความสงบของร่างกายและจิตใจด้วยความตั้งมั่น รูปแบบที่เป็นที่รู้จักดีได้แก่การเจริญสติ วิปัสสนา การทำสมาธิ การภาวนา การสงบนิ่ง

2) การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว (Movement Practices) มีเป้าหมายเพื่อให้ฝึกสังเกตและมีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น โยคะ ไทเก๊ก การเดินจงกรม

3) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Process Practices) สังกะยไคร์ครวญภายในจิตใจ (Intuition) และความละเอียดอ่อนกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ เช่น การวาดภาพ การจัดดอกไม้ การเขียนฟู่กันจีน

4) การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม (Activist Practices) มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สัมผัสเรียนรู้และไคร์ครวญ จนเห็นความเชื่อมโยงแห่งเหตุปัจจัยของความสุขและทุกข์ในชีวิตจริงที่ได้ผ่านการทำกิจกรรมจากประสบการณ์ตรง เช่น การเจริญสติในการทำงาน และการทำกิจกรรมอาสาสมัคร

5) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ (Relational Practices) มีเป้าหมายเพื่อการฝึกสติ โดยเฝ้ามองสถานะภายในสะท้อนตัวผู้เรียน อาศัยความสัมพันธ์ของกัลยาณมิตรสะท้อนซึ่งกันและกัน เช่น สุนทริยสนทนา (Dialogue) การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การเขียนบันทึก (Journal)

6) การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ (Ritual Practices) มีเป้าหมายให้ผู้สัมผัสพลังหรือจิตวิญญาณของธรรมชาติได้เปิดญาณทัศนะ (Intuition) และสัมผัสเรียนรู้ตนเองเพื่อพัฒนาความสงบเย็น เช่นการสวดมนต์ภาวนา (Vision Quest) การปลีกวิเวกสัมผัสธรรมชาติ (Retreat)

7) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์ (Generative Practices) มีเป้าหมายเพื่อให้ระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า พระผู้ศักดิ์สิทธิ์ จิตที่บริสุทธิ์ กิจกรรมตามแนวทางนี้ได้แก่ การสวดมนต์ภาวนา การอ่านพระคัมภีร์เมตตาภาวนา

จากรูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา สรุปได้ว่า รูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษาได้แบ่งประเภทของการฝึกปฏิบัติออกเป็น 7 แนวทางโดยจำแนกตามหลักการและแนวปฏิบัติต่อการศึกษาและการนำไปใช้ คือ 1) การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง 2) การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว 3) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ 4) การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม 5) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ 6) การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ 7) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์

5. กระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (2551, น.14) กล่าวถึงการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญาสามารถใช้กระบวนการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อศักยภาพผู้เรียนของบุคคลแต่ละคนที่มีบริบทชีวิตที่แตกต่างกันไปเป็นหลัก เนื่องจากการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านใน เป็นการเรียนรู้ในระดับฝังลึก เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนการที่ตนที่ต้องมีประสบการณ์ตรงของผู้เรียน จึงมีการนำเอาการปฏิบัติภาวนาด้านศาสนา และกระบวนการทางศิลปะเข้ามาประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างมาก อาทิ การปฏิบัติสมาธิภาวนา โยคะ การเขียนฟู่กันจีน การละคร เป็นต้นแนวคิดจิตต

ปัญญาศึกษา เป็นแนวคิดที่มีการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่อย่างบูรณาการ โดยนำเอาความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ที่เคยใช้ในอดีตมาปรับและประยุกต์ใช้ในลักษณะของ “การให้คุณค่าใหม่” เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้พัฒนาในด้านใน

นอกจากนี้ ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (2551, น.71) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญในชั้นเรียนจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่

- 1) การศึกษาความรู้ ที่ไม่แยกขาดจากคุณค่า ความเชื่อของบุคคล และสังคม
- 2) การเผยความรู้สึกรักของผู้เรียน
- 3) ความสัมพันธ์ด้วยใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และยังได้กล่าวถึงกระบวนการส่วนใหญ่ที่ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่

- 3.1) กระบวนการกลุ่ม เช่น การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน
- 3.2) การมีประสบการณ์ตรง เช่น การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
- 3.3) การเรียนแบบจิตตปัญญา เช่น การทำสมาธิ การสะท้อนความคิด
- 3.4) การเรียนจากตัวเอง เช่น การวาดภาพ การจดบันทึก
- 3.5) การเรียนบริการ เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร
- 3.6) การทำงานศิลปะและงานสร้างสรรค์

จากกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา สรุปว่า แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติฝึกฝนเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ต่อโลกภายนอกของตนเอง ทั้งความรู้สึกรู้จักคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่าง ๆ โดยใช้การเฝ้ามองภายในจิตใจไปพร้อมกับสิ่งที่เกิดขึ้น ผ่านการคิดใคร่ครวญอย่างมีสติสัมปชัญญะ

การพัฒนารูปแบบการสอน

1. ความหมายของรูปแบบการสอน

ในปัจจุบันรูปแบบการสอนเป็นยุทธศาสตร์การสอนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง เพราะได้มีการทดลองใช้ และมีการทดสอบพบว่า มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้น ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของรูปแบบการสอน ดังนี้

ดุก (Duke, 1990, p.96) ได้กล่าวว่า รูปแบบการสอน เป็นแนวคิดด้านการสอน ได้มาจากทฤษฎีการศึกษา มีการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียน และวิธีการเรียนรูปแบบการสอนควรจะมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพการเรียนของรูปแบบ

เพิ่มขึ้น รูปแบบการสอนจะเน้นภาวะการสอนและการฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ได้ อนึ่งรูปแบบการสอนแต่ละแบบจะมีจุดอ่อน และจุดแข็งแตกต่างกัน และไม่มีรูปแบบการสอนใดที่ดีที่สุด

โคล เปเตอร์ และชาน ลอน่า (Cole, Peter & Chan Lorna, 1994, p.2) ได้ให้คำจำกัดความว่า รูปแบบการสอน คือ ภาพในจินตนาการ หรือแผนการทำงานที่อธิบายกระบวนการเรียนการสอน เป็นการรวบรวมและจัดองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ

ทิสนา แคมมณี (2546, น.3-4) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “รูปแบบการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักทฤษฎีหลักการ แนวคิด ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ

สุเทียบ ละอองทอง (2545, น.8) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอน หมายถึง แผนเชิงปฏิบัติของแนวคิดทางทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้ในการจัดกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่วางไว้

ณัฐกาญจน์ อ่างทอง และคณะ (2544, น.61) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนเป็นแผนการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่มีทฤษฎี หรือแนวคิดรองรับ มีการกำหนดวิธีสอน เทคนิคการสอน และสื่อในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์

บุญชม ศรีสะอาด (2541, น.140) ได้ให้ความหมายรูปแบบการสอนว่า หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ”

จากความหมายของรูปแบบการสอน สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนหมายถึง แบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่ยึดถือ หลักการ แนวคิด โดยนำมาจัดการเรียนการสอนและมีการทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอน

2. ลักษณะของรูปแบบการสอน

มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของรูปแบบการสอนที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

สมชาย วรภิษิตมงคล (2540 น.21-22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของรูปแบบการสอนว่า ช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการสอน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเจตคติไปในแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

ประการที่ 1 มีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน รูปแบบการสอนที่ดีควรมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเป็นส่วนประกอบของรูปแบบการสอนอาจมีเพียงแนวคิดเดียว เช่น ระบบการสอนของจอยซ์และเวล หรืออาจจะมีหลายแนวคิดของสเติร์น (Stem) ซึ่งแนวคิดและหลักการพื้นฐานจะเป็นหลักหรือแนวทางในการเลือกกำหนด และจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

ประการที่ 2 มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ผู้ออกแบบรูปแบบการสอนต้องมีความรู้ประสบการณ์ ความละเอียดรอบคอบ และคิดวิเคราะห์โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั่วไปและองค์ประกอบเฉพาะสาขา ต้องเลือกให้เหมาะสม มีความสัมพันธ์และส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องกันเป็นลำดับกับแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน นอกจากนี้รูปแบบการสอนควรมีลักษณะของการให้ความสำคัญขององค์ประกอบทั้งหมดร่วมกัน กล่าวคือ ในแต่ละองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์เท่ากัน และร่วมกันส่งผลต่อผู้เรียน

ประการที่ 3 มีการพัฒนาหรือออกแบบอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบ กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญ จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องนำแผนการจัดองค์ประกอบไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและรับรองผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่า สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ จึงจะยอมรับว่าเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ประการที่ 4 มีผลต่อด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนต่างกันไปตามแนวคิดและหลักการของรูปแบบการสอนนั้น ดังนั้นก่อนที่จะนำรูปแบบการสอนไปใช้ควรพิจารณาความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการ

ประการที่ 5 มีแนวทางการนำไปใช้ รูปแบบการสอน ต้องมีการกำหนดแนวทางการนำไปใช้อย่างชัดเจน เพื่อสะดวกกับครูผู้สอนในการนำไปปฏิบัติ เช่น การเตรียมตัวของครูผู้สอน บทบาทของครู ผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นต้น จะช่วยให้มองเห็นภาพ และสามารถปฏิบัติได้ง่าย ส่งผลให้การสอนตามรูปแบบมีประสิทธิภาพบรรลุตามที่ต้องการ

อรุณี สถิตภาคีกุล (2546, น.18-20) ได้ศึกษาคุณลักษณะสำคัญของรูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ และสรุปว่ารูปแบบการสอนที่ดีมีลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 มีแนวคิดหรือทฤษฎีรองรับ แนวคิดรูปแบบการสอนอาจมาจากแนวคิดด้านการศึกษา เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น พัฒนาการด้านสติปัญญา การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์และเวล

ลักษณะที่ 2 มีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน ผู้พัฒนาควรออกแบบรูปแบบการสอนโดยการจัดองค์ประกอบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐาน

และเหมาะสมกับสาขาวิชา ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น รูปแบบการสอน กระบวนการกลุ่ม มาจากแนวคิดพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้น ผู้พัฒนารูปแบบการสอนอาจกำหนดองค์ประกอบกระบวนการเรียนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกำหนดองค์ประกอบวิธีการสอนให้เป็นวิธีสอนแบบอุปมาน (Inductive) คือ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สรุปหลักการจากตัวอย่าง หรือกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการสอน

ลักษณะที่ 3 มีกระบวนการออกแบบ หรือพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบในการเรียนการสอน กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญจัด องค์ประกอบให้สัมพันธ์กัน นำไปทดลองใช้ในห้องเรียน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการใช้ และประเมินผลว่าสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการได้จริง

ลักษณะที่ 4 มีผลต่อพัฒนาการของผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการของวิชาที่ สอนซึ่งรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบ จะส่งผลต่อผู้เรียนแตกต่างกันออกไป

จากลักษณะของรูปแบบการสอน สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนที่ดีควรมีแนวคิดหรือ หลักการพื้นฐานรองรับ มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน มีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องและเป็นระบบ ที่มุ่งจะพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการกำหนดแนวทางใน การนำไปใช้ ซึ่งรูปแบบการสอนนั้นจะได้ผลตามที่ต้องการ

3. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่สำคัญ ดังนี้

จอยซ์ และเวลและโคลฮูน (Joyce, Weil, & Colhoun, 2004) ได้กล่าวว่ารูปแบบการสอน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. เป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอน อธิบายถึงสิ่งที่จะมุ่งพัฒนาที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียน

2. หลักการหรือแนวคิดของรูปแบบ

3. รายละเอียดของขั้นตอนการสอน

4. การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากรูปแบบนี้

แอนเดอสัน (Anderson, 1997, p.521) กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. หลักการ

2. วัตถุประสงค์

3. หลักฐานที่แสดงการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น

ดิกและแคเรย์ (Dick & Carey, 1996, p.2-7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือผลลัพธ์การเรียนการสอน
2. การพัฒนาการเรียนการสอน
3. การประเมินผลการเรียนการสอน

ทิสนา เขมมณี (2560, น.224) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. กระบวนการของรูปแบบ
4. ผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ

สายสุนีย์ เดิมลินสุข (2549, น.6) กล่าวว่า รูปแบบการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการสอน ที่เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อและแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน โดยหลักการของรูปแบบการสอนจะเป็นตัวชี้้นำการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบการสอน

2. สารและกระบวนการเป็นส่วนที่ระบุถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. เป้าหมายและวัตถุประสงค์เป็นการระบุความคาดหวัง ผู้สอนต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน นั่นคือ การวางเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งต้องกำหนดอย่างชัดเจน หรือเป็นการระบุเป้าหมายในการทำงานของผู้เรียน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินการตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

4. สารการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหาและกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

5. การสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นส่วนที่ระบุวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อการใช้รูปแบบการสอนที่ประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริงและตรงตามรูปแบบการสอนนั้น ๆ กำหนดหรือให้คำอธิบายไว้

6. การวัดและประเมิน เป็นส่วนที่ระบุถึงการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพื่อให้ประจักษ์ในประสิทธิผลของ

รูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และประเมินจากกระบวนการทั้งหมดของรูปแบบการเรียนการสอน

จากองค์ประกอบของรูปแบบการสอน สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอนในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แนวคิด/ทฤษฎี/หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ

4. ขั้นตอนการพัฒนาการเรียนการสอน

ดิก และคาเทย์ (Dick & Catey, 1996, p.2-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Studying Basic and Related Literature Phase) โดยการวิเคราะห์ปัญหา หรือประเมินความต้องการเพื่อให้ได้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา มีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่มีปัญหาอะไรเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่แท้จริงหรือไม่ อะไรคือสาเหตุของปัญหา อะไรคือวิธีแก้ปัญหาคือเป็นไปได้ การประเมินความต้องการเป็นการกำหนดให้เข้าใจว่าการสอนที่จะทำการออกแบบและพัฒนาขึ้น เป็นสิ่งที่ต้องการแน่แท้หรือไม่ รวมถึงการวิเคราะห์นักเรียน คุณลักษณะของผู้เรียนทั้งด้านเพศ อายุ พื้นฐานสังคมเศรษฐกิจ ความถนัด แรงจูงใจ ความรู้พื้นฐานเดิมที่มีก่อน รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคลและรูปแบบการเรียน

2. ขั้นการพัฒนา (Development/Production Phase) ในขั้นตอนนี้จำแนกเป็นการพัฒนาเนื้อหาความรู้ กระบวนการเรียนการสอน แบบทดสอบ สื่อและวัสดุการสอน เช่น การพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนควรทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรบ้าง โดยทั่วไป การสอนที่มีประสิทธิภาพจะประกอบด้วยกิจกรรมขั้นจูงใจ ให้วัตถุประสงค์แก่ผู้เรียน คำนึงถึงความรู้พื้นฐานของนักเรียน ให้สารสนเทศตัวอย่าง รวมถึงการสร้างข้อทดสอบต้องศึกษา วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในหน่วยวิชานั้น เพื่อสร้างข้อทดสอบให้สอดคล้องและเป็นข้อสอบที่วัดได้ครบตามต้องการ อีกทั้งพัฒนาสื่อและวัสดุการสอนผู้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องดูแลทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อให้แน่ใจว่าการผลิตได้ดำเนินไปตามคำแนะนำที่ให้ตามแนวทางของการออกแบบมีความคงเส้นคงวาต่อเนื่องและมีคุณภาพ

3. ขั้นตอนการนำไปทดลองใช้ (Implementation Phase) การนำไปทดลองใช้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ 1) การสอนและการบริหารการสอน ข้อควรตระหนักในขั้นการจัดการเรียนการสอน คือ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน คือ ครูเป็นผู้ทำหน้าที่เหมือนผู้จัดการเรียนหรือจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้

นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีแรงจูงใจที่อยากจะเรียนรู้ การเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูผู้สอนต้องเป็นที่ปรึกษาให้แก่นักเรียน และ 2) ต้องพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) เป็นการวัดการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนนั้นสมบูรณ์แล้ว ข้อมูลย้อนกลับจึงเป็นส่วนสำคัญที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนของแต่ละขั้นตอนให้ดีขึ้นและตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าการประเมินผลพบว่าจุดใดควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงก็ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

พาวา พงษ์พันธ์ุ (2559, น.58) ได้กล่าวถึงการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนนั้นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมีทฤษฎีรองรับ ที่สำคัญคือ ต้องผ่านกระบวนการพัฒนา และการทดลองใช้อย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Design)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development)

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Implementation)

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Evaluation)

วิโพภุ วัฒนานิมิตกุล (2559, น.179) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและดำเนินการจัดการศึกษา เช่น คุณภาพ การศึกษาปัญหาทางการศึกษา แล้วระบุเป็นประเด็นที่ต้องการพัฒนา

2. กำหนดปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและประเด็นที่ต้องการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางของปรัชญาการศึกษาในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

3. กำหนดขอบข่ายและวิธีการ กำหนดกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากข้อ 1 และ 2

4. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินการในข้อ 3

ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนดำเนินการ ดังนี้

1. นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้ดำเนินการไว้แล้วในขั้นที่ 1 มาสร้างสัมพันธ์กันแล้วนำเสนอในรูปแบบการเรียนการสอน

2. นำเสนอรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน โดยจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างแล้วนำรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างนี้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ แก้ไข และให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 3 การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนดำเนินการ ดังนี้

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถอธิบายการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนคู่มือการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการใน 2 ขั้นตอน คือ

1. นำเอกสารรูปแบบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

2. นำแผนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ให้นำไปใช้จริง ในด้านภาษาที่ใช้ ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 5 การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนดำเนินการ ดังนี้

การปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการโดยการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการตรวจสอบแก้ไขและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ และจากผลการทดลองนำมาใช้ปรับปรุงเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

จากขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน สรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนการสอนต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีทฤษฎีรองรับ ต้องผ่านกระบวนการพัฒนาและทดลองใช้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการพัฒนา รูปแบบการสอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) ออกแบบรูปแบบการสอน
- 3) พัฒนารูปแบบการสอน
- 4) ทดลองใช้รูปแบบการสอน
- 5) ประเมินผลการใช้รูปแบบการสอน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตารางที่ 1 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดชั้นปี
<p>สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่าน สร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรอง ได้ถูกต้อง 2. จับใจความสำคัญ สรุปความ และอธิบาย รายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน 3. เขียนผังความคิดเพื่อแสดงความเข้าใจ ในบทเรียนต่างๆ ที่อ่าน 4. อภิปรายแสดงความคิดเห็น และข้อโต้แย้ง เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 5. วิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริง ข้อมูลสนับสนุน และข้อคิดเห็นจากบทความที่อ่าน 6. ระบุข้อสังเกตการชวนเชื่อ การโน้มน้าว หรือความสมเหตุสมผลของงานเขียน 7. อ่านหนังสือ บทความ หรือคำประพันธ์ อย่างหลากหลาย และประเมินคุณค่าหรือแนวคิดที่ได้ จากการอ่านเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต 8. มีมารยาทในการอ่าน
<p>สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและ รายงานการศึกษาค้นคว้า อย่างมี ประสิทธิภาพ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คัดลายมือด้วยบรรจงครึ่งบรรทัด 2. เขียนบรรยายและพรรณนา 3. เขียนเรียงความ 4. เขียนย่อความ 5. เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า 6. เขียนจดหมายกิจธุระ 7. เขียนวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และแสดงความรู้ ความคิดเห็น หรือโต้แย้งในเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล 8. มีมารยาทในการเขียน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดชั้นปี
<p>สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. พูดสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังและดู 2. วิเคราะห์ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และความน่าเชื่อถือของข่าวสารจากสื่อต่างๆ 3. วิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องที่ฟังและดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำข้อคิดมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 4. พูดในโอกาสต่างๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ 5. พูดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษาค้นคว้า 6. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด
<p>สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างคำในภาษาไทย 2. วิเคราะห์โครงสร้างประโยคสามัญ ประโยครวม และประโยคซ้อน 3. แต่งบทหรือยกรอง 4. ใช้คำราชาศัพท์ 5. รวบรวมและอธิบายความหมายของคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย
<p>สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านในระดับที่ยากขึ้น 2. วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีวรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นที่อ่าน พร้อมยกเหตุผลประกอบ 3. อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน 4. สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่าน ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1. ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ Critical Thinking สำหรับประเทศไทยมีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Critical Thinking หลายคำ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแบบวิจารณ์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีนักการศึกษาให้ความหมาย ดังนี้

พอล และเอลเดอร์ (Paul & Elder, 2006, p.4) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นความสามารถในการใช้ทักษะด้านความรู้ หรือวิธีเพิ่มความเป็นไปได้ของจุดหมายที่ต้องการเป็นการประเมินกระบวนการคิดของตนเอง และความสามารถในการใช้เกณฑ์และมาตรฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิด การให้เหตุผลในการสรุปเพื่อการตัดสินใจ

จารุวรรณ คงทวี (2551, น.6-7) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึงการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชื่อ กระทำ สรุปข้อมูล โดยอาศัยทักษะย่อยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สำหรับการตัดสินใจ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งทักษะย่อย ๆ ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย การรับรู้ การจำแนก การเชื่อมโยง และการสรุปอ้างอิง

สุทธภา โขติประดิษฐ์ (2551, น.10-11) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นการคิด ไตร่ตรองด้วยเหตุผลตามข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์จริงมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างรอบคอบระมัดระวัง ประกอบด้วย การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง การตัดสินใจ และการประยุกต์ใช้

จากความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดโดยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือสถานการณ์ โดยใช้เหตุผลที่เหมาะสม ประกอบด้วย การรับรู้ การจำแนก การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ การตัดสินใจ และการนำมาประยุกต์ใช้

2. ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก การดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ เป็นผลมาจากการคิดที่มีประสิทธิภาพ การคิดจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนับเป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนา และเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพราะคนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา สามารถพิจารณาเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีเหตุผล รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิตได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.54)

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544, น.50-51) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพทางสมองให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น สร้างสิ่งใหม่ ๆ เป็น และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคต

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2544,น.78-79) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า หากบุคคลสามารถคิดได้อย่างมีวิจารณญาณแล้ว ก็จะได้ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาดีแล้ว ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น นำไปใช้ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจที่จะทำ ไม่ทำอะไร การริเริ่ม การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือการปฏิบัติ การสร้างและการผลิตสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการที่จะนำไปศึกษาวิจัยต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2551, น.8) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเข้ามามีบทบาทในโรงเรียนมากขึ้น เพราะในปัจจุบันเป็นยุคที่ข่าวสารและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา การคิดอย่างมีวิจารณญาณก็ถือว่ามีความสำคัญ

พอล (Paul, 1993 อ้างถึงใน ทิสนา แคมมณี และคณะ, 2544, น.59-60) ได้กล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานอย่างมีหลักการ มีเหตุผล และได้งานที่มีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ผู้เรียนประเมินงานโดยใช้เกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล
3. ส่งเสริมให้รู้จักประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล และมีทักษะในการตัดสินใจ
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาอย่างมีความหมาย และเป็นประโยชน์
5. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
6. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ค้นหาความรู้ ทฤษฎี หลักการ ตั้งข้อสันนิษฐาน ตีความหมายและลงข้อสรุป
7. ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการใช้ภาษา และสื่อความหมาย
8. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างชัดเจน คิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างแจ่มแจ้งคิดอย่างกว้างขวาง และคิดอย่างลุ่มลึก ตลอดจนคิดอย่างสมเหตุสมผล
9. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีปัญญา ประกอบด้วยความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเมตตา และเป็นผู้มีประโยชน์
10. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถ อ่าน เขียน พูด ฟัง ได้ดี

11. ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคารณี คำวังนัง (2546, น.64) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์อย่างมาก นอกจากใช้ในการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคม โดยสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจ เช่น ควรเชื่อ ไม่ควรเชื่อ ควรทำ ไม่ควรทำ
2. การแก้ปัญหา เช่น ตัดสินใจว่าควรเลือก/ไม่ควรเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบใด
3. การศึกษาวิจัย นำความคิดที่ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วไปใช้ศึกษาวิจัย ให้ได้ความรู้ใหม่ต่อไป
4. การปฏิบัติ การทำหรือไม่ทำ การสร้างหรือผลิต เช่น ลงมือกระทำหรือไม่กระทำ หรือสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดที่ได้ตัดสินใจแล้ว
5. การริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น การนำความคิดที่ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วไปใช้ในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผลิตสิ่งแปลกใหม่

จากความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เกิดขึ้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้อันจะนำไปสู่แนวทางของการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักพิจารณาเลือกรับข้อมูลที่เหมาะสม มีประโยชน์ และใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในทางสร้างสรรค์ รวมถึงนำไปสู่การรู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเริ่มตั้งแต่การเผชิญปัญหาจนถึงลงสรุป และประเมินเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการคิดซึ่งแต่ละท่านได้อธิบายไว้ ดังนี้

บลูม (Bloom, 1978) ได้เสนอระดับการคิดหรือกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ ดังนี้

1. การรู้ (Knowledge) หมายถึง การทบทวนของเด็กหรือการยอมรับรูปแบบความคิด และหลักการในการประมาณอย่างคร่าว ๆ จากสิ่งที่เด็กเรียนรู้
2. การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การตีความของเด็ก การเข้าใจหรืออธิบายรูปแบบบนพื้นฐานประสบการณ์การเรียนรู้เดิม

3. การประยุกต์ใช้ (Application) หมายถึง การที่เด็กได้เลือก เปลี่ยนและใช้ข้อมูล และการใช้หลักการในการแก้ปัญหาที่สมบูรณ์ หรือการทำงานที่ต้องการชี้แนะน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การที่เด็กจำแนกความแตกต่าง แบ่งประเภท ความสัมพันธ์ คาคะเน การตั้งสมมติฐาน การจัดระบบหลักเกณฑ์ โครงสร้างของคำถามหรือ การบรรยาย

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ ผสมผสาน และรวบรวมความรู้ เพื่อนำไปสู่ผลผลิต โดยการวางแผน หรือตั้งข้อเสนอด้วยตนเอง

6. การประเมิน (Evaluation) หมายถึง การที่เด็กได้ประเมินคุณค่า โดยประเมิน หรือแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของหลักการและกฎเกณฑ์

วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964, p.10) ได้กล่าวถึง กระบวนการคิดอย่างมี วิจารณญาณที่ประกอบด้วยเจตคติ โดยเน้นที่เจตคติในการแสวงหาความรู้ การยอมรับ การแสวงหา หลักฐานมาสนับสนุนข้ออ้างอิง ใช้ความรู้ในการอนุมาน การสรุปความ การประเมินผล และตัดสิน ความถูกต้องของข้อความอย่างเหมาะสม ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. การอ้างอิงหรือสรุปความ (Inference) หมายถึง ความสามารถในการจำแนก ความน่าจะเป็นของข้อมูลหรือการสรุปข้อมูลต่าง ๆ ของข้อมูลที่กำหนดให้ได้

2. การตระหนักถึงข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of Assumptions) เป็น ความสามารถในการรับรู้ข้อตกลงเบื้องต้น หรือข้อความสมมติที่กำหนดในประโยคโดยสามารถ จำแนกว่าข้อความใดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น หรือข้อความใดไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น

3. การนิรนัย (Deduction) เป็นความสามารถในการจำแนกว่า ข้อสรุปใดเป็นผล จากความสัมพันธ์ของสถานการณ์ที่กำหนดอย่างแน่นอน และข้อความใดไม่เป็นผลต่อ ความสัมพันธ์นั้น

4. การตีความ (Interpretation) เป็นความสามารถในการลงความเห็นและอธิบาย ความเป็นไปได้ของข้อมูล จำแนกได้ว่าข้อสรุปใดที่เป็นไปได้ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

5. การประเมินข้อโต้แย้ง (Evaluation of Arguments) เป็นความสามารถในการ ประเมินน้ำหนักข้อมูลเพื่อตัดสินว่าเข้าประเด็นกับเรื่องหรือไม่ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ควร หรือไม่ควร

เอนนิส (Emmis, 1985, p.44-48) กล่าวถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าประกอบด้วย

1. การนิยามปัญหา ได้แก่ การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา การตั้งคำถามที่ เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ การระบุเงื่อนไขข้อตกลงเบื้องต้น

2. การตัดสินใจข้อมูล ได้แก่ การตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

3. การสรุปอ้างอิงในการแก้ปัญหา และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ได้แก่ การอ้างอิง และการทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างน่าเชื่อถือ

นึคเลอร์ (Kneuder, 1985, p.227) ได้เสนอกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การนิยามและทำความเข้าใจของปัญหา ซึ่งจำแนกเป็นความสามารถย่อย ๆ ได้แก่

1.1 การระบุปัญหา เป็นความสามารถในการระบุความสำคัญของเรื่องที่อ่านการใช้เหตุผลต่าง ๆ และข้อสรุปในการอ้างเหตุผล

1.2 การเปรียบเทียบคล้ายคลึง และความแตกต่าง

1.3 การกำหนดว่าข้อมูลใดมีความเกี่ยวข้อง เป็นความสามารถจำแนกระหว่างข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้กับข้อมูลที่ไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องได้ รวมทั้งการจำแนกระหว่างข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราว

1.4 การกำหนดคำถามที่เหมาะสม เป็นความสามารถในการกำหนดคำถามซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องราว

2. การพิจารณาตัดสินใจข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา จำแนกเป็นความสามารถย่อย ๆ ได้แก่

2.1 การจำแนกข้อมูลที่เป็นลักษณะข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ซึ่งพิจารณาตัดสินโดยใช้เหตุผล เป็นความสามารถในการประยุกต์เกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการพิจารณาตัดสินลักษณะคุณภาพของการสังเกตและการคิดหาเหตุผล

2.2 การตรวจสอบความสอดคล้อง เป็นความสามารถในการตัดสินใจว่าข้อความหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดมีความสอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความสอดคล้องกับบริบททั้งหมดหรือไม่

2.3 การระบุข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ เป็นความสามารถในการระบุว่าข้อตกลงเบื้องต้นที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล

2.4 การระบุภาพพจน์ ในการอ้างเหตุผลเป็นความสามารถของการระบุความคิดเห็นที่บุคคลยึดติด

2.5 การระบุความมีอคติ เป็นความสามารถในการระบุความมีอคติในการอ้างเหตุผล และการตัดสินใจที่น่าเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล

2.6 การระบุความแตกต่างระหว่างระบบค่านิยมและอุดมการณ์เป็นความสามารถในการระบุความคล้ายคลึงและความแตกต่าง

3. การแก้ปัญหา หรือการสรุป ประกอบด้วย 2 ความสามารถย่อย ได้แก่

3.1 การระบุความเพียงพอของข้อมูล เป็นความสามารถในการตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพต่อการนำไปสู่ข้อสรุป การตัดสินใจ หรือกำหนดสมมติฐานที่เป็นไปได้หรือไม่

3.2 การพยากรณ์ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ เป็นความสามารถในการทำนายผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ของเหตุการณ์ หรือจุดสำคัญของเหตุการณ์ต่าง ๆ

พอล (Paul, 1996, p.4) อ้างถึงในทิสนา แชมมณี และคณะ, 2544, น.151-152) ได้กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหา และการแก้ปัญหาล้วนใหญ่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีเหตุผลนั้นมี 7 ประการ คือ

1. จุดหมาย คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการคิด เพื่อคิดหาแนวทางแก้ปัญหา หรือคิดเพื่อแสวงหาความรู้
2. ประเด็นคำถาม คือ ปัญหาที่ต้องการรู้ ผู้คิดสามารถระบุปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งระบุปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข
3. สารสนเทศหรือ ข้อมูล ข้อความรู้ต่าง ๆ ใช้ประกอบการคิด ซึ่งควรมีความชัดเจน และมีความถูกต้อง
4. ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือข้อมูลที่ได้มานั้นต้องมีความชัดเจนถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือต่อการใช้เป็นพื้นฐานการคิด
5. แนวคิดอย่างมีเหตุผล คือแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ที่ได้มานั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกับปัญหา
6. ข้อสันนิษฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล ผู้คิดต้องสามารถตั้งข้อสันนิษฐานให้มีความชัดเจน
7. การนำไปใช้และผลที่ตามมา ผู้คิดต้องคำนึงถึงผลกระทบ คิดถึงผลที่จะตามมารวมกับการนำไปประยุกต์ใช้

ฟาซิออน และฟาซิออน (Facione & Facione 1998, p.263) กล่าวถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าประกอบไปด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้

1. ทักษะการตีความ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ การแปลความหมาย การทำความเข้าใจความหมายให้กระจ่างชัด

2. ทักษะการวิเคราะห์ ได้แก่ การตรวจสอบความคิด การระบุประเด็นข้อโต้แย้ง การวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง

3. ทักษะการประเมินข้อโต้แย้ง ได้แก่ การประเมินข้ออ้าง การประเมินข้อโต้แย้ง

4. ทักษะการสรุปอ้างอิง ได้แก่ การสงสัยในหลักฐานที่พบ การคาดคะเนทางเลือก การลงข้อสรุป

5. ทักษะการอธิบาย ได้แก่ การระบุผลที่เกิด การให้เหตุผลในกระบวนการเสนอข้อโต้แย้ง

6. ทักษะการควบคุมตนเอง ได้แก่ การตรวจสอบด้วยตนเอง การแก้ไขด้วยตนเอง
ทิสนา แคมมณี (2554, น.114-115) กล่าวถึงกระบวนการ หรือขั้นตอนการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายการคิด

2. ระบุประเด็นปัญหาการคิด

3. ประมวลข้อมูล ทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็น
ที่คิดทั้งทางกว้าง ลึก และไกล

4. วิเคราะห์จำแนกแยกแยะข้อมูลจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและเลือกข้อมูลที่จะ
นำมาใช้

5. ประเมินข้อมูลที่จะใช้ในการตัดสินใจ ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือ

6. ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล เพื่อแสวงหาคำตอบ หรือทางเลือกที่
สมเหตุสมผล

7. เลือกทางเลือกที่เหมาะสม โดยการพิจารณาถึงผลกระทบที่จะตามมา และ
คุณค่าของสิ่งนั้น

8. ชั่งน้ำหนัก ผลได้ ผลเสีย คุณ และ โทษ

9. ไตร่ตรอง ทบทวน ให้รอบคอบ

10. ประเมินทางเลือกเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

เสาวนีย์ แสนคำ (2552, น.21) สรุปว่ากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย 4
ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) นิยามปัญหา หมายถึง การระบุหรือการกำหนดประเด็นปัญหาข้อคำถามแล้ว
ทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหานั้น โดยอาศัยความสามารถในการพิจารณาข้อมูลหรือสถานการณ์

2) การพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลซึ่งต้องพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

3) การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อบอกความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ของปัญหาหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้โดยพิจารณาจากข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่

4) การลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล หมายถึง การใช้ตรรกศาสตร์ในการพิจารณาข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่ แล้วลงข้อสรุป

ศุวิทย์ มูลคำ (2547, น.14-16) ได้กล่าวถึง กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิด นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาจนถึงการประเมินสรุป และการตัดสินใจ ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดปัญหา หมายถึง การรู้จักและเข้าใจปัญหาโดยพิจารณาประเด็นปัญหาแยกแยะปัญหาและจัดลำดับปัญหาเพื่อกำหนดปัญหา

2. รวบรวมข้อมูล หมายถึง การแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การเลือกข้อมูลหรือความรู้จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาใช้

3. จัดระบบข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูลความเพียงพอของข้อมูล การจัดระบบของข้อมูล ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีการประเมินความถูกต้องและความเพียงพอของข้อมูลที่รวบรวมได้ว่าจะนำไปสู่การอ้างอิงได้หรือไม่

4. ตั้งสมมติฐาน หมายถึง การพิจารณาแนวทางสรุปอ้างอิงปัญหาข้อโต้แย้งโดยนำข้อมูลที่มีการจัดระบบ เพื่อสรุปแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

5. สรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ หมายถึง การเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลจากข้อมูลในการตัดสินใจสรุป

6. ประเมินสรุปอ้างอิง หมายถึง การประเมินความสมเหตุสมผลตามแบบหลักตรรกศาสตร์ โดยประเมินว่าสมเหตุสมผลหรือไม่

จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย

1) การนิยามปัญหา หมายถึง การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา ข้อสรุป ระบุผลทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏ การตั้งคำถามที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ 2) การตัดสินใจข้อมูล หมายถึง การตัดสินใจความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา และการพิจารณาความสอดคล้อง 3) การสรุปอ้างอิงในการแก้ปัญหา และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ได้แก่การอ้างอิงและการทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างน่าเชื่อถือ

4. คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างวิจารณ์ญาณ

ทิสนา แคมมณี (2554, น.115) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผลผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรอง ทั้งด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว

เกณฑ์ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ จะมีความสามารถดังนี้

1. สามารถกำหนดเป้าหมายในการคิดอย่างถูกต้อง
2. สามารถระบุประเด็นในการคิดอย่างชัดเจน
3. สามารถประมวลข้อมูล ทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด ทั้งทางกว้าง ทางลึก และทางไกล
4. สามารถวิเคราะห์ข้อมูล และเลือกข้อมูลที่ใช้ในการคิดได้
5. สามารถประเมินข้อมูลได้
6. สามารถใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล และเสนอคำตอบทางเลือกที่สมเหตุสมผลได้
7. สามารถเลือกทางเลือก ลงความเห็นในประเด็นที่คิดได้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.135) สรุปลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณได้ว่าเป็นผู้ที่สามารถบ่งชี้ประเด็นปัญหาได้ ประเมินพยานหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ โดยการมองหาลักษณะเลือกหลาย ๆ ทาง เปิดใจกว้างพิจารณาทัศนระของผู้อื่น ๆ นอกเหนือจากแนวคิดของตน ไม่ด่วนตัดสินใจ และจะตัดสินใจในกรณีที่มีหลักฐานและเหตุผลอย่างเพียงพอ จึงสรุปได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553, น.103) กล่าวว่า ว่าคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นผู้มีใจกว้าง คือยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นหลัก ไม่อคติ มีใจเป็นกลางและตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลประกอบเพียงพอในการมีใจกว้างขวางจะทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง หลากหลาย มากพอต่อการใช้ในการตัดสินใจได้ดีมากขึ้น
2. มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น การมีความรู้สึกที่ไวจะทำให้สามารถรับรู้สถานการณ์ ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีกว่า
3. เปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนมีอยู่ได้ ถ้ามีข้อมูลที่มีเหตุผลมากกว่า

4. กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ การมีข้อมูลและความรู้มาก ทำให้การตัดสินใจย่อมถูกต้องและแม่นยำ การคิดอย่างมีวิจารณญาณต้องการข้อมูลความรู้มาก ๆ เพื่อประกอบในการตัดสินใจ แม้ว่าบางข้อมูลอาจมีประโยชน์น้อยก็ตาม

5. เป็นผู้มีเหตุผล ไม่ใช่ข้อคิดหรืออารมณ์ในการตัดสินใจ จะไม่เชื่อมั่นในตัวบุคคลหรืออารมณ์ ข้อมูลที่มีเหตุผลจะทำให้การตัดสินใจได้ดีกว่า ครูจึงต้องควรจัดบรรยากาศและกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อปลูกฝังความเป็นนักคิด

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ (2544, น.18) กล่าวว่า ผู้ที่คิดอย่างมีวิจารณญาณจะต้องมีลักษณะสำคัญอันดับแรก คือ การตั้งคำถามที่ชัดเจน ต่อมาต้องมีความสนใจใฝ่รู้และต้องการคิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง โดยการเสาะแสวงหาข้อมูล รวบรวมข้อเท็จจริง ตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลตัดสินใจและหาข้อสรุปบนพื้นฐานของเหตุผล และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า บุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะมีคุณลักษณะในด้านพฤติกรรมการแสดงออกคือ เป็นผู้ที่ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความกระตือรือร้นในการรับข้อมูลข่าวสาร สามารถแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยเหตุผล สามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นปัญหาในการคิด เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตนเองได้ ไม่ใช่ข้อคิดหรืออารมณ์ สามารถตั้งคำถามได้ชัดเจน และสามารถสรุปข้อมูลได้อย่างสมเหตุสมผล

5. แนวทางเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์ และคณะ (2555, น.144-155) กล่าวว่าไว้ว่าในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ให้แก่นักเรียนนั้น ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักคิด ในแง่การตีความหมายในรายละเอียด รู้จักขยายผลของสิ่งที่คิดและปรับสิ่งที่ได้จากการคิดดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ฝึกให้นักเรียนได้รู้ปัญหาวิธีแก้ไขปัญหา บนพื้นฐานของข้อมูลต่าง ๆ โดยนำมาวิเคราะห์ พิจารณาความน่าเชื่อถือก่อนการตัดสินใจ ประเด็นสำคัญคือการสร้างให้นักเรียนรู้จักคิดก่อนทำ และสามารถอธิบายการกระทำของตนเองว่ามีเหตุผลอย่างไร การฝึกให้นักเรียนมีเหตุผลจะใช้คำถามว่า “ทำไม” ให้นักเรียนตอบ โดยมีพื้นฐานรองรับอยู่เสมอ

2. ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ตัดสินใจด้วยตนเองเป็นการพัฒนาทักษะการคิด มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่เป็นอิสระ

3. จัดสื่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสื่อมีหลายรูปแบบ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น บทความประเภทต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ นิตาน ครูอาจใช้คำถามฝึกการคิด ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในการอ่านจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้วิธีหนึ่ง

4. ฝึกให้นักเรียนได้มีอภิปรายร่วมกันตามหัวข้อต่าง ๆ ที่น่าสนใจหรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ในข่าวประจำวัน จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการอภิปรายเชิงวิเคราะห์ วิเคราะห์ ฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการลงข้อสรุปและรู้จักประเมินความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้นักเรียนรู้จักการอ้างเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลาง

5. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวางแผนการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยแนะนำให้นักเรียนวางเป้าหมาย ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินงานว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยมีข้อมูลหลักฐานในการตรวจสอบ และใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจปรับปรุงหรือดำเนินงานตามแผน และรู้จักวิธีการในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม รอบคอบ และควบคุมตนเองให้ดำเนินงานตามแผน การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ครูฝึกให้นักเรียนรู้จักวางแผน ย่อมเป็นการดำเนินงานและมีการตรวจสอบงาน ตลอดจนเมื่อมีการดำเนินงานตามแผนแล้วมีการประเมินผลการทำงานนั้นจัดได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, น.102-103) ให้แนวทางการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดให้กับเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. สร้างความกระตือรือร้น (Curiosity) โดยต้องได้รับการกระตุ้นจากการใช้สื่อคำถาม และกิจกรรม

2. ฝึกให้มีความกล้าเสี่ยง (Risk Taking) กล้าคิดแตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่กล้าเสี่ยงที่จะสร้างสิ่งใหม่หรือแตกต่างจากเดิม

3. ความยุ่งยากซับซ้อน (Complexity) ความยุ่งยากซับซ้อนจะทำให้เกิดการพัฒนาความคิดระดับสูงได้ ต้องพัฒนาจากง่ายไปหายาก กิจกรรมที่ใช้และระดับความยากง่ายต้องสอดคล้องเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

4. กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ (Imagination) เด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดจินตนาการสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นการจินตนาการจากภาพ นิตาน ประสบการณ์เดิม เหตุการณ์สิ่งแวดล้อมรอบตัว และความรู้สึกของตนเอง

5. ฝึกฝนให้ใจกว้าง (Open Mind) เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้ทำงานเป็นกลุ่มและการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับในเหตุผลและข้อมูลของกลุ่มหรือของคนอื่นที่ดีกว่าหรือมีมากกว่า

6. สร้างความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence) ความมั่นใจในตนเองจะทำให้เด็กได้มีการพัฒนาการคิดและกล้าแสดงออกซึ่งความคิด การเลือกสรรกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม จะทำให้เด็กกล้าแสดงออก เริ่มจากการตั้งคำถามง่าย ๆ การแสดงออกอย่างง่ายแล้วยากขึ้นตามลำดับ การเล่นและการทำงานเป็นกลุ่ม แล้วลดลงจนเหลือคนเดียว ซึ่งการแสดงออกของเด็กต้องได้รับกำลังใจและการสนับสนุน จะทำให้เด็กมีความมั่นใจมากขึ้น

จากแนวทางเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า ครูผู้สอนต้องสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากเรื่องที่ยากไปหายาก กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ ฝึกฝนให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีใจกว้าง ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม สร้างความมั่นใจในตนเอง ฝึกการใช้เหตุผลและอภิปรายร่วมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง จัดสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

6. การวัดและการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser) แบบทดสอบ Watson – Glaser Critical Thinking Appraisal (WGCTA) ได้สร้างในปี ค.ศ. 1937 และพัฒนาต่อเนื่องมาจนฉบับล่าสุด ปี ค.ศ. 1980 ใช้กับนักเรียนเกรด 9 ถึงระดับผู้ใหญ่ แบบวัดมี 2 ฟอรัม มีลักษณะเป็นคู่ คือ ฟอรัมเอและบี ซึ่งปรับปรุงจากฟอรัม YM และ ZM แต่ละฟอรัมประกอบด้วย 5 แบบวัดย่อย แต่ละแบบวัดย่อยได้ 16 ข้อ รวมทั้งหมด 80 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณวัดความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้ วัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser, 1964, p.11)

1. การอนุมาน เป็นการวัดการตัดสินใจแนบมาจะเป็นของข้อสรุปว่า ข้อสรุปใดเป็นจริงหรือเป็นเท็จ ลักษณะของแบบทดสอบย่อยจะกำหนดสถานการณ์มาให้แล้ว มีข้อสรุปประมาณ 3-5 ข้อ ต่อสถานการณ์นั้น ผู้ตอบจะต้องพิจารณาตัดสินใจว่า ข้อสรุปแต่ละข้อเป็นเช่นไร โดยเลือกจากตัวเลือก 5 ตัว ดังนี้ เป็นจริงน่าจะเป็นจริง ข้อมูลที่ให้ไม่เพียงพอ น่าจะเป็นเท็จ และเป็นเท็จ

2. ยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น เป็นการวัดความสามารถในการจำแนกข้อตกลงเบื้องต้นหรือไม่เป็นข้อตกลงเบื้องต้น กำหนดสถานการณ์มาให้แล้ว มีข้อความตามมา 2-3 ข้อ ผู้ตอบจะต้องพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ

3. การนิรนัย เป็นการวัดหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากข้ออ้าง กำหนดข้ออ้างไว้แล้วมีข้อสรุปตามมา 2-4 ข้ออ้างนั้น ผู้ตอบจะต้องพิจารณาตัดสินใจว่า ข้อสรุปในแต่ละข้อเป็นข้อสรุปที่เป็นไปได้หรือไม่เป็นไปตามข้ออ้างนั้น

4. การตีความ เป็นการวัดความสามารถในการลงความเห็น กำหนดสถานการณ์มาให้โดยในแต่ละสถานการณ์มีข้อสรุปมาให้ 2-3 ข้อ ผู้ตอบจะต้องพิจารณาตัดสินว่าข้อสรุปในแต่ละข้อใช่หรือไม่ใช่ ข้อสรุปที่จำเป็นต่อสถานการณ์นั้น

5. การประเมินข้อโต้แย้ง เป็นการวัดการตอบคำถามและอ้างเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล กำหนดสถานการณ์มาให้ ซึ่งแต่ละคำถามจะต้องมีคำตอบพร้อมเหตุผล ผู้ตอบจะต้องพิจารณาตัดสินว่าคำตอบใดมีความสำคัญเกี่ยวข้องกัน โดยตรงกับคำถามหรือไม่

คุณภาพของแบบวัดการคิดวิจารณ์ของวัตสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser) ประเมินค่าความเที่ยงตรง (Reliability) แบบสอดคล้องภายในโดยวิธีแบ่งครึ่ง (Split Half Method) มีค่าพิสัยระหว่าง 0.69 ถึง 0.85 แบบ Alter mate form มีค่า 0.75 และความเที่ยงตรงโดยใช้วิธีซ้ำ (Test-Retest method) โดยเว้นระยะ 3 เดือน มีค่า 0.73 ความตรง (validity) ของแบบวัดเป็นการหาค่าความสัมพันธ์ของแบบวัดการคิดวิจารณ์กับแบบวัดเชาว์ปัญญา แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน

แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Ennis แบบทดสอบ Cornell Critical Thinking Test (CCTT) สร้างโดย Enis and Millman ประมาณปี ค.ศ. 1961 พัฒนามาเป็นระยะฉบับปรับปรุงล่าสุดคือ ปี ค.ศ. 1985 ได้สร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2 ฉบับ ดังนี้ (Ennis, 1985, p.44-46)

1. Cornell Critical Thinking Test ระดับ X เป็นแบบวัดที่ใช้กับนักเรียนเกรด 4-14 มีข้อสอบทั้งหมด 71 ข้อ ให้ความเวลา 50 นาที เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือกแบ่งเป็น 4 ตอน คือ การอุปนัย (induction) ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการสังเกต (Credibility of Source and Observations) การนิรนัย (Deduction) และการระบุข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption Identification)

2. Cornell Critical Thinking Test ระดับ Z เป็นแบบวัดที่ใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปัญญาเลิศ นักศึกษา ระดับวิทยาลัย และวัยผู้ใหญ่ มีข้อสอบทั้งหมด 52 ข้อ ให้ความเวลา 50 นาที เป็นแบบวัดปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือการอุปนัย การอ้างเหตุผลผิดพลาด (Fallacy) การนิรนัย การให้คำจำกัดความ (Definition) และระบุข้อตกลงเบื้องต้น

คุณภาพของแบบวัดการประมาณค่าความเที่ยงในระดับ X มีพิสัยระหว่าง 0.67 ถึง 0.90 และระดับ Z มีพิสัยระหว่าง 0.05 ถึง 0.77 ในเรื่องความตรงของการวัด ได้พิจารณาขอบเขตเนื้อหาของแบบวัด ว่ามีความครอบคลุมบริบทของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและได้หาความสัมพันธ์กับแบบวัดที่เป็นมาตรฐานอื่น ๆ

แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ ได้สร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยดัดแปลงจากแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณคอร์เนลระดับซี (Cornell Critical Thinking Level Z) ซึ่งพัฒนาโดย เอนนิสและมิลแมน ใช้กับนักศึกษาครู

ลักษณะเนื้อหาเป็นเนื้อหาทั่วไปที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก และแบ่งเป็นแบบทดสอบย่อยมี 7 ด้าน คือ (1) ด้านการระบุประเด็นปัญหา (2) การรวบรวมข้อมูล (3) การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล (4) การระบุลักษณะของข้อมูล (5) การตั้งสมมติฐาน (6) การลงข้อสรุป (7) การประเมินผลคุณภาพของแบบทดสอบ ระดับความยาก 0.2-0.8 ค่าอำนาจจำแนก 0.2 ขึ้นไป ค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน 0.708 (เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์, 2537, น.100)

จากการศึกษาในเรื่องการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการวัดโดยใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดวัตถุประสงค์ในการวัดจะแตกต่างกันออกไปตามแนวคิด หรือทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐาน พินิจ อุไรรักษ์ (2553, น.118-122) โดยยึดองค์ประกอบตามแนวคิดของ วัดสันและเกลเซอร์ (Watson and Glaser) จำนวน 39 ข้อ ได้ผ่านการนำไปทดสอบวัดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 833 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความตรงเชิงโครงสร้าง และได้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ 32.69 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ .336 ท้องศาอิสระเท่ากับ 30 ($df=30$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) เท่ากับ .99 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษที่เหลือ (RMR) เท่ากับ .023 ซึ่งมีน้อยมากเข้าใกล้ศูนย์ ซึ่งแสดงให้เห็นแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความตรงเชิงโครงสร้างที่เชื่อถือได้ และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดโดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) สูตร KR-20 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .803 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การประเมินข้อโต้แย้ง หรือการประเมินข้อสรุป การตีความ หรือการแปลความ และการอนุมานหรือการสรุปอ้างอิง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในด้านเพศและความสามารถทางการเรียน หรือระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) มีผลต่อระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการสังเคราะห์งานวิจัยของนิธิภัทร บาลศิริ (2553, น.98) จากผลงานวิจัยนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน พบว่าสาขาวิชา เพศ และเกรดเฉลี่ยสะสม มีความสำคัญต่อการส่งผ่านอิทธิพบของปัจจัยต่าง ๆ ไปถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา สอดคล้องกับ สุวพิชชา ประสิทธิ์ชัยกิจ (2547, น.50-52) กล่าวว่า การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศพบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการอนุมาน ด้านการนิรนัย และโดยรวมแตกต่างกัน

และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการนิรนัย ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง และโดยรวมแตกต่างกัน จากงานวิจัยทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีสัมพันธ์ในด้านเพศ และความสามารถทางการเรียน หรือ ระดับผลลัพธ์ทางการเรียน (GPA) มีผลต่อระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความแตกต่างกันหรือไม่

การวัดและการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน โลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่ลึกลับซึ้งและ สลับซับซ้อน การโฆษณาชวนเชื่อ การตัดสินใจหรือเลือกรับข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งข้อมูลที่ดี จะต้องมิลักษณะข้อมูลที่มีความชัดเจน มีสาระความรู้ที่ถูกต้อง สมเหตุสมผล น่าเชื่อถือได้ และ คำนึงถึงการตัดสินใจคุณค่าที่แท้จริง นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต้องส่งเสริมทำให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุที่ทำให้เกิดผลต่าง ๆ มากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ฟาฎิลัด รอนิง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ระหว่างการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาและการจัดการ เรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสมานมิตรวิทยา อำเภอโขง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ๆ ละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิด จิตตปัญญา จำนวน 7 แผน 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติจำนวน 7 แผน 3) แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยมีค่าความเชื่อมั่น 80 4) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจใน การเรียนมีค่าความเชื่อมั่น .80 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าสถิติทดสอบ (T-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ One Way Manova

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญามีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลัง ได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรรถพล ปัญจะเพชรแก้ว (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาวิชาจิตวิทยาสำหรับครูที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิชาเอกพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 64 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 32 คน และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 32 คน โดยใช้เวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญา จำนวน 9 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น .70 3) แบบประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองมีค่าความเชื่อมั่น .82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า (t-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product-Moment

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาก่อนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจิตวิทยาสำหรับครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตวิทยาสำหรับครู ของนักศึกษาก่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาก่อนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวิวัฒนา จิตต์รัตนอรุณ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนารูปแบบการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สสำรวจสภาพการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาจากผู้บริหาร และครูประถมศึกษา จำนวน 712 คน 2) ตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน และ 3) ทดลองใช้รูปแบบกับสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ขนาดละหนึ่งแห่ง ด้วยแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การเขียนสะท้อนความรู้สึก และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ และข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาและหาข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแผนภูมิโครงสร้างกระบวนการดำเนินการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยสามส่วนคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยกระบวนการเป็นขั้นตอนการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยห้าขั้น ได้แก่ ขั้นแรกสร้างความมุ่งมั่นในการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นที่สองวางแผนการปฏิบัติงานอย่างไร้ครวญด้วยความรักความเมตตา ขั้นที่สามปฏิบัติงานด้วยการพิจารณาอย่างไร้ครวญและกล้าเผชิญ ขั้นที่สี่ตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง และขั้นสุดท้ายปรับปรุงงานอย่างไร้ครวญทำให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในแต่ละขั้นดำเนินการตามวงจรคุณภาพ (PDCA)

ผลการทดลองใช้พบว่าทั้งผู้บริหารและครูประถมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงทักษะและพฤติกรรมปฏิบัติงานในทางที่ดีขึ้น

สลักจิต ตรีธณ โอภาส (2553) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาโปรแกรมวิทยาศาสตร์ทั่วไปชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาจิตวิทยาสำหรับครู จำนวน 53 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบทดสอบวัดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จำนวน 40 ข้อและแบบบันทึกผลการสัมมนานักศึกษาในโครงการจิตตปัญญาหลังการสอน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอน การทำสมาธิทุกครั้งก่อนและหลังเรียนส่งผลให้มีสติในหลายด้าน ด้านการเรียน ด้านการปรับอารมณ์ของตนเอง ด้านการใช้สติในชีวิตประจำวัน ได้รู้จักคิดวิเคราะห์ ไร้ครวญในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี มองโลกในแง่ดีมีความสุขกับการเรียน ได้เรียนรู้และเข้าใจตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็เรียนรู้ผู้อื่นด้วย

บังอร เสรีรัตน์ (2552) ได้พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 66 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แนวการสอนวิชาการวางแผนชีวิตและพัฒนาคน แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ และประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่มและบันทึกการเรียนรู้ ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิควิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เกิดความเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงความคิดต่อตนเองและผู้อื่น การใช้ชีวิต และการประกอบอาชีพ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้สูงสุดในระดับมากที่สุด

วิเชียร ภคพามงคลชัย (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาค และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาค ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานโดยภาพรวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดีอันเกิดจากการตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับนักเรียนสามารถนำกระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อแสวงหาองค์ความรู้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งนำไปบูรณาการกับรายวิชาต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้

เฉลิม สมภู (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการศึกษานอกสถานที่เสมือนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของโรงเรียนเทพศิรินทร์วิทยาการ สังกัด สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพ บริหารการศึกษาศาสนศึกษาเอกชน จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Selection) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการศึกษานอกสถานที่เสมือน พบว่า คะแนนหลังเรียน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น จากการเรียนรู้การศึกษา นอกสถานที่เสมือน ประเมินแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 จัดอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ พบว่ามี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 จัดอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านการวัดผลและการประเมินผล พบว่ามีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.58 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฮอลแลนด์ (Holland, 2006) ที่สนใจเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา เขาศึกษาจิตตปัญญาศึกษาใน สถานศึกษาต่าง ๆ ในรัฐ Arkansas และ Austria พบว่า มหาวิทยาลัยต่าง ๆ กำลังบูรณาการจิตต ปัญญาศึกษาเข้ากับหลักสูตร โดยใช้การสะท้อนผลและญาณทัศนะที่ตน (Reflection and Personal Insight) และเป็นกระแสความสนใจหลักสูตรประสบการณ์ (Experiential Curriculum) ทั้งนี้เพื่อ ส่งเสริมสุขภาพ (Health) และการเรียนรู้ (Learning) อย่างไรก็ตามสถาบันอุดมศึกษามีการบูรณา การจิตตปัญญาศึกษาในบางมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง หรือไม่ผู้ที่มาเรียนก็เป็นผู้ที่มิ ฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่สิ่งที่ Holland พบอีกอย่างหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาวิธีการประเมินควบคู่ไปกับการ ศึกษาในลักษณะนี้ด้วย

แมคคาร์ธี (McCarthy, 2004, p.399) ได้ศึกษาการฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณการแสดง ความคิดและความเป็นนักวิชาการของนักเรียนเตรียมทหารอากาศ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า วิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแสดงความคิดเห็นมีความสัมพันธ์กับ ความเป็นนักวิชาการหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลของการคิดที่มีผลต่อการเป็นผู้นำทหาร ในกองทัพสหรัฐ จากผลการศึกษาพบว่า การใช้วิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแสดงความคิดเห็น มีความสัมพันธ์กับความเป็นนักวิชาการของนักเรียน เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการ คิดที่รอบคอบและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล แนวคิดนี้จึงมีความจำเป็นต่อการใช้ฝึกผู้นำกองทัพให้ ตัดสินใจอย่างรอบคอบและมีเหตุผล ผลการศึกษาในครั้งนี้ ยังมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา หลักสูตรและการสอนของครูในสถานศึกษาอื่นอีกด้วย

กิบสัน (Gibson, 1998) ได้ทำการศึกษารูปแบบการสื่อสาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาว่าการสอนในโรงเรียนจะส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างไรเป็นการวิจัยเพื่อทดสอบคุณภาพของแบบการสอน วิธีการศึกษากระทำใน 2 ลักษณะ คือ 1) พัฒนารอบข้อมูลเชิงเหตุผลจากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องและตรวจสอบด้วยคำถาม 5 ข้อที่เกี่ยวข้องกับคิดมีวิจารณญาณ 2) แบบการสอนที่พัฒนามาจากเหตุผลและทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของคอร์เนลล์แบบแซค (The Cornell Critical Thinking Test, Form Z) และแบบทดสอบก่อนเข้าเรียนมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ผลการวิจัยที่ได้มาจากการศึกษาเชิงประจักษ์ พบว่า

1. กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่ามีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะและกระบวนการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่สามารถกำหนดสอน และวัดได้

3. โปรแกรมสอนที่เน้นการค้นหาวิธีการด้วย การอ่าน การเขียน การเข้าร่วมในชั้นเรียนสามารถช่วยในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับนักเรียนนั้น จะเห็นว่ามีนักการศึกษา นักวิจัยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการคิด โดยดำเนินการวิจัยในหลายเรื่อง เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการมีส่วนร่วม ความเกี่ยวข้องของปริมาณคำถาม ประเภทของคำถาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันยังส่งผลที่ความสามารถในการคิดที่แตกต่างกันอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

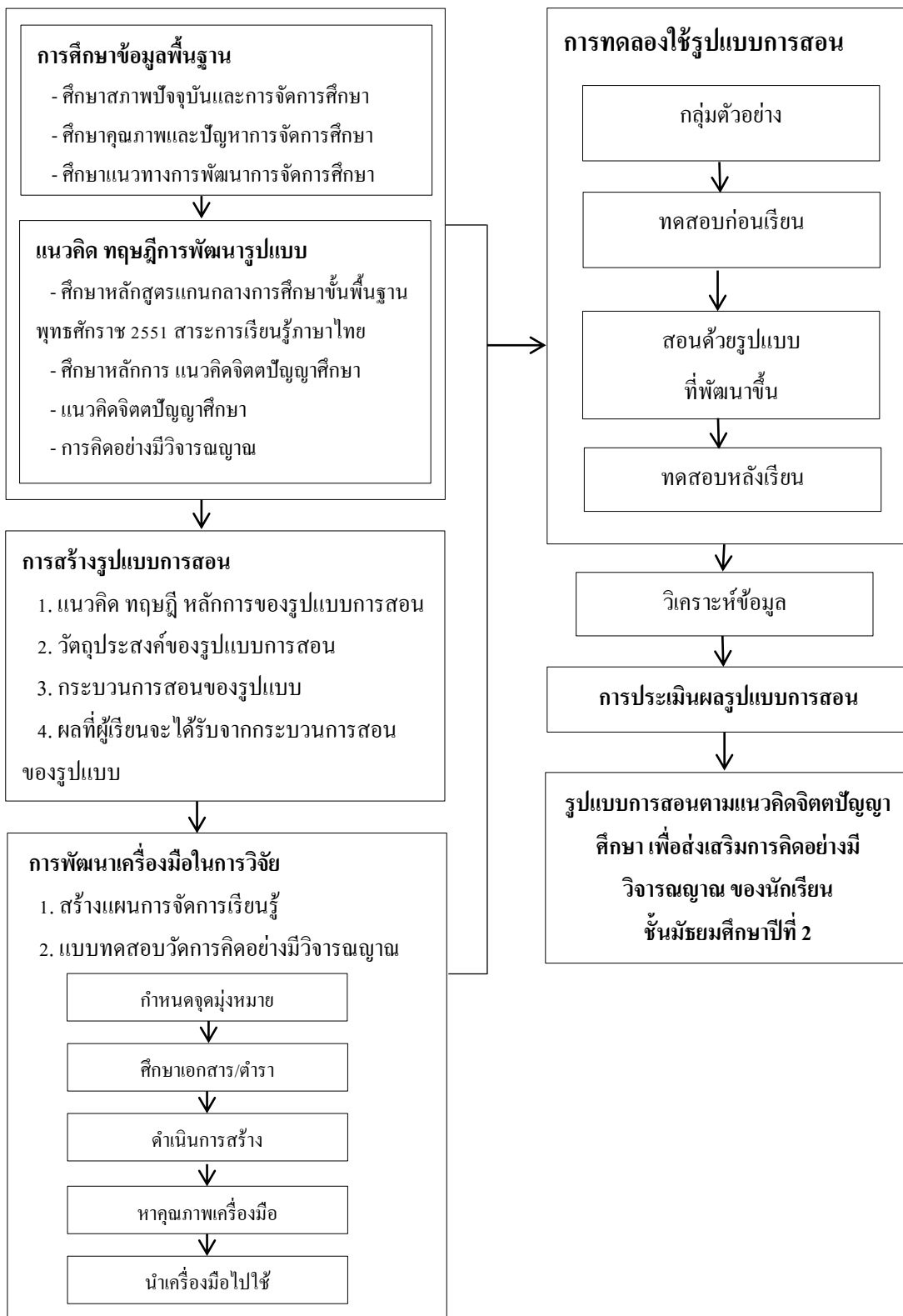
ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาแบบการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการสอน

ขั้นตอนการพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แสดงดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการสอน

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและการจัดการศึกษา

1.1.2 ศึกษาคุณภาพและปัญหาการจัดการศึกษา

1.1.3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนโดยให้สอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.2.2 การสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

1.2.3 การสอนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ

1.3 กำหนดองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการสอน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอนมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.3.1 ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบการสอน

1.3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน

1.3.3 กระบวนการสอนของรูปแบบ

1.3.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบการสอนสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการสอนที่จะพัฒนา

2. การสร้างรูปแบบการสอน

การสร้างรูปแบบการสอนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสอน โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ และนำองค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยได้ 1) หลักการจิตตปัญญาศึกษา 2) รูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา 3) กระบวนการและขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ สังเคราะห์ใช้ข้อมูล ดังนี้

ภาพที่ 3 การสังเคราะห์หลักการจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการและขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

**ภาพที่ 4 การแสดงความสัมพันธ์ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการและขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกระบวนการของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ แผนการจัดการสอน แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่แผนการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 แผน มีองค์ประกอบดังนี้ 1) สารสำคัญ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) สารการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาสาระวิชาภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการฟัง การดู และการพูด

1.2 ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการสอนตามทฤษฎี หลักการ แนวคิดจิตปัญญาศึกษา และทฤษฎีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 แผน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เสนอต่อประธานกรรมการและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพและนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบอีกครั้งโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้ประธานกรรมการตรวจพิจารณาอีกครั้ง

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอนจริง

2. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีหลักการ และวิธีการสร้างแบบทดสอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยสร้างเพื่อไว้กับข้อสอบที่ใช้จริง
3. นำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษา
4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบแล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์การประเมินผล ดังนี้

+1	หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
0	หมายถึง ไม่แน่ใจข้อสอบนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
-1	หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
5. นำแบบทดสอบที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขจำนวน 30 ข้อ นำไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 กลุ่ม B จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและไม่มีความแตกต่างกับกลุ่มตัวอย่าง
6. ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายข้อแล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คัดเลือกแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น.186-188)
7. ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson, 1937, อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น.182)
8. นำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผ่านการหาคุณภาพและนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการสอน

นำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 317 คน จาก 9 ห้อง ของ โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน กลุ่ม B ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 จำนวน 20 คน โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 แผน ดังนี้ ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัด การเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
1	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา	3
2	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร	3
3	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ	3
4	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ	3
5	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย	3
รวม		15

2.2 แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น.144)

ตารางที่ 3 แบบแผนการทดลอง

ทดสอบก่อนการทดลอง	ทดลอง	ทดสอบหลังการทดลอง
T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

T_1	แทน	ทดสอบก่อนการทดลอง
X	แทน	การทดลอง
T_2	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง

3.2 การดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการตามแบบการทดลอง ดังนี้

3.2.1 วัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง

3.2.3 วัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.2.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยการทดสอบค่า (Paired Samples T-test)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการสอน

การประเมินผลรูปแบบการสอนเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนโดยวิธีการต่อไปนี้

1. ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประเมินค่าความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการสอน

2. นำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบในเชิงปฏิบัติในสถานการณ์จริง และประเมินจากแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอน

ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของรูปแบบการสอนและรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ผลการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. กระทรวงศึกษาธิการในยุคของการปฏิรูปการศึกษาได้ประกาศวิสัยทัศน์เกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ว่า คนไทยต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติและเป็นพลเมืองที่ดีของโลก โดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เรื่องความภูมิใจ ท้องถิ่นและความเป็นไทย รวมทั้งการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ ข้อที่ 2 ดังนี้ มีความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน

1. จิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการที่สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนในการเข้าถึงความจริงที่ว่า สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน ผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้ไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยเน้น “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ” และการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของบุคคลจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม และสันติสุขในการอยู่ในสังคมต่อไป (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551, น.311) จากเดิมที่เชื่อกันว่า การได้มาซึ่งความรู้เกิดได้จากสองแนวทางคือ การได้ความรู้เชิงเหตุผลและการได้ความรู้จากทางประสาทสัมผัส จิตตปัญญาศึกษา เป็นแนวทางที่สามที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตนเอง ทำให้บุคคลเข้าใจด้านในของตนเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง เป็นแนวทางที่จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ที่ชัดเจนเชื่อมโยงทั้งความคิด จิตใจ นำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเป็นวิถีทางแห่งปัญญาที่พัฒนาคนอย่างสมบูรณ์ จิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในทำให้ได้มาซึ่งความรู้ จากประสบการณ์และกระบวนการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้ที่จะรัก เรียนรู้ที่จะเข้าถึงความจริง เรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะภายในที่ถาวรของผู้เรียน (กรศศิรัชิตติ และณัฐพร อุทัยธรรม, 2556, น.106)

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งจำเป็นในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ของบุคคลและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การกระทำของบุคคล และความเชื่อมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน บุคคลจะกระทำหรืองดกระทำสิ่งใด ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อที่มีต่อสิ่งนั้นแต่สิ่งที่สำคัญอันดับแรกคือการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล จึงมุ่งตัดสินใจว่าจะไรควรเชื่อ อะไรควรปฏิบัติ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเป้าหมาย การตัดสินใจกระทำได้ด้วยตนเองโดยขึ้นอยู่กับเหตุผลที่พิจารณาจากหลักฐาน เนื้อหาสาระ แนวคิด วิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของบุคคลในสังคมแห่งการเรียนรู้

จากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้พัฒนาเป็นรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยคาดว่าจะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในรายวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ผลการสร้างรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน

1.1 การสร้างสภาวะจิตใจให้เกิดความผ่อนคลาย และเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติและกระตุ้นการคิดทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้

1.2 การสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ ฝึกการคิดร่วมกัน โดยฝึกการฟังอย่างลึกซึ้งด้วยใจที่เปิดกว้าง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นส่งผลให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

1.3 การเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้เรียนได้ฝึกระบุประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลอย่างหลากหลายและรอบด้าน โดยพิจารณาผลได้ ผลเสีย คุณและโทษ ที่จะส่งผลตามมา และใช้ความคิดเห็นในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

1.4 การฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และนำกระบวนการเรียนรู้กลับไปใช้ในชีวิตนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

1.5 ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพิจารณาความคิดที่เกิดขึ้นสะท้อนความคิด และ ไตร่ตรอง ทบทวนอย่างรอบคอบ

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน

เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้าน การระบุประเด็นปัญหา การตัดสินข้อมูล และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

3. กระบวนการสอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ เป็นกิจกรรมในช่วงต้นที่มุ่งสร้างสภาวะจิตใจให้เกิดความผ่อนคลาย และเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง และตั้งคำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด เป็นการฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเองจากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเขียนเป็นแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้ความคิดเห็นในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากการฝึกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และร่วมกันนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นนำมาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่

ขั้นที่ 4 โคร่ครวญสะท้อนคิด เป็นการทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่าง โคร่ครวญสะท้อนคิด โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

4. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด ประกอบด้วย การรู้ข้อมูลอย่างรอบด้าน การวิเคราะห์ส่วนต่างๆ การประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา จะส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้สูงขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอน

การทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการโดยนำการจัดกระบวนการสอนของรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้นไปใช้จัดกิจกรรมการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน โดยเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การทดสอบ	n	\bar{X}	S.D.	ΣD	t
ก่อนทดลองใช้รูปแบบการสอน	20	9.85	1.41	81	9.00**
หลังทดลองใช้รูปแบบการสอน	20	13.90	1.49		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเฉลี่ยก่อนทำการทดลองใช้รูปแบบการสอนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 9.85$ และค่า S.D. = 1.41 หลังทดลองใช้รูปแบบการสอนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 13.90$ และค่า S.D. = 1.49 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแยกเป็นขั้นตอนตามกระบวนการสอนของรูปแบบการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง ด้วยนิ้วโป้ง-นิ้วชี้ เรียกว่าท่าจิบ-แอล ค่อยๆเปลี่ยนท่ามือทั้งสองโดยทำสลับไปพร้อมกัน ทำสลับกันไปเรื่อยๆ ครูให้นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นการคิด นักเรียนรู้จักสินค้าใหม่ๆ จากสื่อโฆษณาใดมากที่สุด ครูนำตัวอย่างวิดีโอโฆษณาการลดน้ำหนักให้นักเรียนดู พร้อมทั้งตั้งคำถามให้นักเรียนคิด โฆษณาสินค้าต่อไปนี้ เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด ประโยชน์จากวิดีโอโฆษณาสินค้าสามารถกระตุ้นให้นักเรียนอยากซื้อสินค้า

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนให้ความสนใจปฏิบัติกิจกรรมนิ้วโป้ง-นิ้วชี้ เรียกว่าท่าจิบ-แอล ด้วยความผ่อนคลายและมีสมาธิในการทำกิจกรรม นักเรียนช่วยกันตอบคำถามกระตุ้นการคิดจากสื่อโฆษณาและดูตัวอย่างวิดีโอโฆษณาการลดน้ำหนักด้วยความตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด โดยการระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ละครึ่งตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากสื่อโฆษณา เรื่องการลดน้ำหนัก โฆษณาสินค้ากล่าวถึงอะไร ถ้าหากผู้บริโภคได้ใช้สินค้านั้นจะส่งผลต่อสุขภาพผู้บริโภคอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด การตัดสินใจซื้อครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องการลดน้ำหนักและวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของสื่อโฆษณา และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละ

กลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมา นำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆ ได้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น ข้อสังเกตในขั้นนี้ นักเรียนกลุ่มอ่อนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนซักถามข้อสงสัยในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับสื่อโฆษณาด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่อง อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน สนทนาครั้งละ 1 คน เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สัมผัสประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ ทำให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมลู่อใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใคร่ตรง ทบทวนการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อโฆษณาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการใคร่ตรง อย่างรอบคอบทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและรับฟังผู้อื่นด้วยความใส่ใจ นักเรียนเกิดความสุขในการทำกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง กจุดต่างๆ ของร่างกาย ใช้นิ้วชี้นิ้วคมนับเบาๆ ทั้งสองข้างวนเป็นวงกลม ต่อมาใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้วางบริเวณกระดูกคอเบาๆ อีกมือวางที่ตำแหน่งสะดือ กวาดตามองจากซ้ายไปขวาจากพื้นขึ้นเพดาน เปลี่ยนมือทำเช่นเดียวกัน และสุดท้ายวนนิ้วหัวค่านอกเบาๆ ทั้งสองข้าง แล้วใช้มือปิดหูเบาๆ ทำซ้ำ

หลายๆครั้ง ครูนำตัวอย่างวิดีโอข่าวเศรษฐกิจให้นักเรียนดู พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนช่วยกันคิด จากหัวข้อข่าวนักเรียนคิดว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น เนื้อเรื่องข่าวนี้เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนให้ความสนใจปฏิบัติกิจกรรมกจุดต่างๆของ ร่างกาย ด้วยความผ่อนคลาย และมีสมาธิในการทำกิจกรรม นักเรียนช่วยกันตอบคำถามเพื่อกระตุ้น การคิดจากข่าวสารและดูตัวอย่างวิดีโอข่าวด้วยความตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด โดยการระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น กลุ่มๆ ละ 4 คน กระจายตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นนักเรียนแต่ละ กลุ่มวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของข่าว เศรษฐกิจ กล่าวถึงเรื่องใด ข่าวนี้มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง สาเหตุของปัญหาคืออะไร การตัดสินใจ ข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องข่าวเศรษฐกิจและวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความ น่าเชื่อถือได้ของข่าว และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการ ประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้ แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และ จดบันทึกสรุปความรู้

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบใน การคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ ต่างๆ ได้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น ข้อสังเกตในขั้นนี้ นักเรียนกลุ่มอ่อนกล้าแสดง ความ คิดเห็นมากขึ้น และครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนซักถามข้อสงสัยในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำ กิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับข่าวสารด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึก กระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่องข่าวการศึกษา

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณญาณ โดยการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน สนทนาครั้งละ 1 คน เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สัมผัสประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ ทำ ให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ได้อย่าง

ลึกซึ้ง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ไคร์ครวญสะท้อนคิด นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่าง ไคร์ครวญ สะท้อนคิด โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไคร์ตรง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการไคร์ตรง อย่างรอบคอบทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและรับฟังผู้อื่นด้วยความใส่ใจ นักเรียนเกิดความสุขในการทำกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมองด้วยการเคลื่อนไหว ตบมือ ตบอ ก ตบไหล่ทำเดี่ยวและจับคู่เข้าหากัน ครูนำตัวอย่างบทความแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนอ่าน พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิด นักเรียนคิดว่า การแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด นักเรียนเคยอ่านบทความแสดงความคิดเห็นหรือไม่ บทความแสดงความคิดเห็นมีความแตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นทั่วไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนให้ความสนใจปฏิบัติกิจกรรมการเคลื่อนไหว ตบมือ ตบอ ก ตบไหล่ ด้วยความผ่อนคลายและมีสมาธิในการทำกิจกรรม นักเรียนช่วยกันตอบคำถามกระตุ้นการคิดจากบทความด้วยความตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด โดยการระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน คุยกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นของบทความแสดงความคิดเห็น ชื่อเรื่องกล่าวถึงอะไร เนื้อเรื่องกล่าวถึงสถานการณ์ใด บทสรุปเป็นอย่างไร การตัดสินใจ ข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่อง บทความแสดงความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของบทความ และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบใน

การคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆ ได้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอพร้อมให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น ข้อสังเกตในขั้นนี้นักเรียนกลุ่มอ่อนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนซักถามข้อสงสัยในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับบทความด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่องบทความเชิงวิเคราะห์

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน สนทนาครั้งละ 1 คน เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สัมผัสประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ ทำให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ใ้คร่ครวญสะท้อนคิด นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมผู้ใจอย่างใ้คร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไ้ตรงตรง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับบทความไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการใ้ตรงตรงอย่างรอบคอบทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและรับฟังผู้อื่นด้วยความใ้ใจนักเรียนเกิดความสุขในการทำกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง ด้วยโยคะ บำรุงสมองอย่างง่าย ครูนำตัวอย่างสารโน้มน้าวใจการหาเสียงเลือกตั้งให้นักเรียนอ่าน พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิด สารโน้มน้าวใจมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด สารโน้มน้าวใจเรื่องนี้ เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนใ้ความสนใจปฏิบัติกิจกรรมโยคะบำรุงสมองอย่างง่าย ด้วยความผ่อนคลายและมีสมาธิในการทำกิจกรรมมาก นักเรียนช่วยกันตอบคำถามกระตุ้นการคิดจากสารโน้มน้าวใจด้วยความตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด โดยการระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน คุยกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลางและอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากสารโน้มน้าวใจ เรื่อง การหาเสียงเลือกตั้ง กล่าวถึงอะไร เพราะเหตุใด การตัดสินใจ ข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือสืบค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องการหาเสียงเลือกตั้ง และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของสารโน้มน้าวใจ และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆ ได้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น ข้อสังเกตในขั้นนี้ นักเรียนกลุ่มอ่อนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนซักถามข้อสงสัยในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับสารโน้มน้าวใจด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่องศาสนา

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน สนทนาครั้งละ 1 คน เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สัมผัสประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ ทำให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ใ้ใคร่ครวญสะท้อนคิด นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไ้ตรงตรง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับสารโน้มน้าวใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการไตร่ตรองอย่างรอบคอบทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและรับฟังผู้อื่นด้วยความใส่ใจ นักเรียนเกิดความสุขในการทำกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมองเบรนยิม ครุ่นาตัวอย่างวิดีโอ การอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคมให้นักเรียนดู พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิด การอภิปรายมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ผลการจัดกิจกรรม พบว่านักเรียนให้ความสนใจปฏิบัติกิจกรรมเบรนยิม ด้วยความผ่อนคลายและมีสมาธิในการทำกิจกรรม นักเรียนช่วยกันตอบคำถามกระตุ้นการคิดจากการอภิปราย และครุ่นาตัวอย่างวิดีโอการอภิปรายด้วยความตั้งใจ

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด โดยการระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ละครกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากการอภิปราย เรื่องปัญหาทางสังคม กล่าวถึงอะไร เพราะเหตุใด การตัดสินใจข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือสืบหาข้อมูลร่วมกัน การอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคม และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของการอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคม และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนร่วมกันฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลายและรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือว่าเป็นใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสม ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆ ได้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็น ข้อสังเกตในขั้นนี้ นักเรียนกลุ่มอ่อนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และครูคอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนซักถามข้อสงสัยในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์

ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับการอภิปรายด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ การอภิปรายเรื่องการเมือง

ผลการจัดกิจกรรม พบว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ โดยการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4 คน สนทนาครั้งละ 1 คน เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สัมผัสประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ ทำให้สามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง เพราะนักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามตั้งใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 4 ไคร่ครวญสะท้อนคิด นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างไคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไคร่ตรง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับการอภิปรายไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการไคร่ตรงอย่างรอบคอบทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและรับฟังผู้อื่นด้วยความใส่ใจ นักเรียนเกิดความสุขในการทำกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาใช้ในการทดลองครั้งนี้ เกิดผลที่น่าสนใจหลายประการ คือ นักเรียนระบุประเด็นปัญหา ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ และสรุปคำตอบในการคิด เลือกทางเลือกที่เหมาะสมจากสถานการณ์ต่างๆ ได้ ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยในเรื่องการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณสูงขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการสอน

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างรูปแบบการสอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่
 - 1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน
 - 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน
 - 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ
 - 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ

ตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการสอน

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนของรูปแบบ

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รูปแบบการสอนนี้มีความสมบูรณ์เพราะได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน คือ 1.การพัฒนารูปแบบการสอน 2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3.ทดลองใช้รูปแบบการสอน 4. การประเมินผลรูปแบบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2560, น.224) กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1. ทฤษฎีหรือหลักการของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3. กระบวนการของรูปแบบ 4. ผลที่จะได้รับจากการใช้รูปแบบ และยังสอดคล้องกับ วิโพลฐ์ วัฒนานิมิตกุล (2559, น.179) ได้นำเสนอขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นที่ 3 การสร้างเอกสารประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นที่ 5 การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอน และจากผลการทดลองมาใช้ปรับปรุงเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนในกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์ หลัก 7 C ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา คือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ หลักการเผชิญหน้า หลักความต่อเนื่อง หลักความมุ่งมั่น หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ และรูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ การเรียนรู้ผ่านพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์ และหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง และใช้ขั้นตอนกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของอนนิส (Ennis) ประกอบด้วยดังนี้ 1.การนิยามปัญหา ได้แก่ การระบุจุดสำคัญของประเด็นปัญหา 2. การตัดสินใจได้แก่ การตัดสินใจความน่าเชื่อถือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา 3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผลได้แก่ การอ้างอิงและการสรุปแบบอุปนัย การนิรนัย และยังสอดคล้องกับกระบวนการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ ทิสนา แคมมณี ประกอบด้วย 1. ตั้งเป้าหมายการคิด 2. ระบุมุมประเด็นปัญหาการคิด 3.ประมวลข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง 4. วิเคราะห์แยกแยะเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้ 5. ประเมินข้อมูลในแง่ความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือ 6. ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูล 7. เลือกทางเลือกที่เหมาะสมโดยการพิจารณาถึงผลที่จะตามมาด้วย 8. ชั่งน้ำหนัก ผลได้และผลเสีย 9. ไตร่ตรอง ทบทวน ให้อรอบคอบ 10. ประเมินทางเลือกและลงความเห็น จากการสังเคราะห์หลักการและทฤษฎีดังกล่าวทำให้ได้ขั้นตอนตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ เป็นกิจกรรมในช่วงต้นที่มุ่งสร้างสภาวะจิตใจให้เกิดความผ่อนคลายและเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง และตั้งคำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด เป็นการฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้องของข้อมูล ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และโทษ จากสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเองจากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเขียนเป็นแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้ความคิดเห็นในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและร่วมกันนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นนำมาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด เป็นการทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่าง

ใคร่ครวญสะท้อนคิดพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรองทบทวนการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ ซึ่งสอดคล้องกับ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, น.3) ที่ได้ กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยได้กำหนด มาตรฐานการศึกษาย่อย ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และเมื่อผู้เรียนได้เรียนตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผล ให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สลัดจิต ตรีธรมโภาส (2553) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยการจัดกระบวนการ เรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการ เรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาได้รู้จักคิดวิเคราะห์ใคร่ครวญในปัญหา ต่างๆ อย่างมีสติควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี มองโลกในแง่ดีมีความสุขกับการเรียน ได้เรียนรู้ และเข้าใจตนเองในขณะที่เดียวกันก็เรียนรู้ผู้อื่นด้วย

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่า การคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามกระบวนการสอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ ฝึกฝนตามขั้นตอน กระบวนการของรูปแบบ ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ สอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, น.102-103) ให้แนวทางการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิด ให้กับเด็กและเยาวชน การสร้างความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น โดยต้องได้รับการกระตุ้น ชัยยุ โดยใช้สื่อ คำถาม กิจกรรม ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับจากรูวรรณ คงทวี (2551, น.6-7) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า หมายถึงการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชื่อ กระทำ สรุปข้อมูล โดยอาศัยทักษะย่อยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สำหรับการตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่ง ทักษะย่อยๆ ของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณประกอบด้วยการรับรู้ การจำแนกข้อมูล การเชื่อมโยง และการสรุปอ้างอิง และยังสอดคล้องกับ สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2551, น.10-11) ได้ให้ความหมาย ของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็นการคิดโดยการพิจารณา ไตร่ตรองด้วยเหตุผลตามข้อมูลที่ได้ จากประสบการณ์จริงมาประกอบการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ ประกอบด้วย การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง การตัดสินใจ และการ ประยุกต์ใช้ ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับ ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา

(มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551, น.71) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของจิตตปัญญาศึกษา ในชั้นเรียนได้แก่

- 1) การศึกษาความรู้จากคุณค่า ความเชื่อของบุคคลและสังคม
- 2) การเปิดเผยความรู้สึกของผู้เรียน
- 3) ความสัมพันธ์ด้วยใจระหว่างผู้สอน และผู้เรียน และยังได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนได้แก่
 - 3.1) กระบวนการกลุ่ม เช่น การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน
 - 3.2) การมีประสบการณ์ตรง เช่น การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
 - 3.3) การเรียนแบบจิตตปัญญา เช่น การทำสมาธิ และการสะท้อนความคิด
 - 3.4) การเรียนจากตัวเอง เช่น การเขียนบันทึก

ขั้นที่ 4 โคร่ครวญสะท้อนคิด เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับ วิจักขณ์ พานิช (2550) ได้กล่าวถึงจิตตปัญญาศึกษาว่าเน้นที่กระบวนการ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง หมายถึง ฟังด้วยหัวใจด้วยความตั้งมั่น ประการที่ 2 การน้อมสู่ใจอย่างโคร่ครวญ เป็นกระบวนการ ร่วมกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต นำเข้ามาสู่ใจคิดโคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง และประการที่ 3 การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง คือการเฝ้ามองคุณธรรมชาติที่แท้จริงของจิต โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน จำนวน 15 ชั่วโมง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน พบว่า นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหา ตัดสินข้อมูล และลงสรุปอย่างสมเหตุสมผลได้ นักเรียนมีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการทำกิจกรรม มีการสะท้อนความคิดที่เกิดจากการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความใส่ใจ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมประเด็นต่างๆของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย ของศิริพร อินทราและนิลมณี พิทักษ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาเพิ่มเติม ส30230 หน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษานำไปสู่กระบวนการทำงาน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดแบบมีวิจารณญาณ และการเผชิญกับปัญหาเปลี่ยนแปลงบทบาทการเรียนรู้จากผู้รับความรู้เป็นผู้แสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ แสดงความคิดเห็นหาข้อสรุปอย่างมีเหตุผลจนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคารารัตน์ มากมีทรัพย์ (2553) ได้ศึกษาวิจัย การศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา วิชาการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษามีความสามารถนิยามหรือระบุปัญหา พิจารณาความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูล และชั่งน้ำหนักผลดีผลเสียก่อนการตัดสินใจได้

จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การรู้ข้อมูลอย่างรอบด้าน การวิเคราะห์ส่วนต่างๆ และการประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการนำรูปแบบการสอนไปใช้

1. ก่อนที่จะนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาองค์ประกอบของ รูปแบบการสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

2. การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครูผู้สอนต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของตนเอง เพราะการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั้นประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งอาจใช้ เวลาปฏิบัติกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนควรยืดหยุ่นเวลาได้ตามความเหมาะสม

3. ครูผู้สอนต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับนักเรียน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความ ช่วยเหลือ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่ควรปิดกั้นความคิดเห็น ของนักเรียน และควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการคิดในรูปแบบอื่นๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

2. ควรมีการนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณญาณบูรณาการกับรูปแบบการสอนอื่นๆ เช่น รูปแบบการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นต้น

3. ควรมีการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับทฤษฎี การเรียนรู้อื่นๆ เช่น ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิซึม เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิด วิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรศศิษฐ์ ชิดดี และณัฐพร อุทัยธรรม. (2556, พฤษภาคม-สิงหาคม). กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา : กลยุทธ์การพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาพยาบาล. วารสาร **Princes of Naradhiwas University Journal**, 5 (2), 106-177.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 : พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- . (2552). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- . (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จารุวรรณ คงทวี. (2551). การคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละเลงสีด้วยนิ้วมือ. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2553). จิตตปัญญาศึกษา : การเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สวนเงินมีมา.
- เฉลิม สมภู. (2555). ผลการเรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการศึกษานอกสถานที่เสมือนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551, พฤศจิกายน). จิตตปัญญาศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์. หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี 2551 ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2 (2), 106-115.
- ชวาล แพร่ตฤกุล. (2552). การออกแบบและการสร้างการวัดผลทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัทสหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

- ณัฐกาญจน์ อ่างทอง และคณะ. (2544). การพัฒนารูปแบบและชุดปฏิบัติการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์และเจตคติในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐพศ วังวิญญู. (2550). จิตตปัญญาศึกษา....การเรียนรู้แบบเอาชีวิตรู้เข้าแลก. ค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2561. จาก <http://contemplative-knowledge.blogspot.com>.
- คารารัตน์ มากมีทรัพย์. (2553). การศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา วิชาการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิสนา แฉมมณี และคณะ. (2544). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ทิสนา แฉมมณี. (2546). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- , (2554). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- , (2560). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสุษ. (2551). ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา. กรุงเทพฯ : เอส พีเอ็ม การพิมพ์.
- นิริภัทร บาลศิริ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต : การประยุกต์ใช้โมเดลพัฒนาการพหุระดับแบบผสม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม กิमानุวัฒน์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บงอร เสรีรัตน์. (2552, กุมภาพันธ์). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วารสารครุศาสตร์สาร, 3 (3), 32-42.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). การพัฒนาการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิค พรินต์ติ้ง.
 ประเวศ วะสี. (2550). มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญาศึกษาและไตรยางค์แห่งการศึกษา. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยมหิดล ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พาวา พงษ์พันธ์ุ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถใน
 การเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษา
 คุุณภับัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พินิจ อุไรรักษ์. (2553). ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มี
 ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.
 วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษภับัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพ็ญพิศุทธิ เนคมานุรักษ์. (2537). การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ
 นักศึกษาคู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรคุุณภับัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธ์ุ. (2555). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม :
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พาสี๊ด รอนิง. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1.
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ :
 อักษรเจริญทัศน์.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). เรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ. กรุงเทพฯ : สวนเงินมีนา.
- วิเชียร ภคพามงคลชัย. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง เศรษฐศาสตร์
 มหาภาคด้วการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโพธฐ์ วัฒนานิมิตกุล. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอน : องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผู้
 ผู้เชี่ยวชาญการสอน. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง. (2545). สอนเด็กให้คิดเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสริมสิน ปริเพรช ชิสเท็ม.

- ศิริพร อินทรา และนิลมณี พิทักษ์. (2560). การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ในรายวิชาเพิ่มเติม สว30232 หน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร. กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณุสภา.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551). จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร. กรุงเทพฯ : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษา. (2560). ผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET). ค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 จาก : <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/School/ReportSchoolBySchool.aspx?mi=2>
- สมชาย วรภิญายมสกุล. (2540). การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยการสื่อสารแนวความคิดเพื่อเพิ่มทักษะการแก้ปัญหา. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สลักจิต ตรีธณโสภา. (2553). การศึกษาผลการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู นักศึกษาโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สายสุนีย์ เดิมสินสุข. (2549, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการสอนด้วยการถ่ายโยงเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย, 6 (1), 88-199.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2555). พัฒนาทักษะการคิด ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุทธภา โขติประดิษฐ์. (2551). การศึกษาและพัฒนาการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นมัยด้วยรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสื่อความหมายเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2541). **จิตวิทยาการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวพิชชา ประสิทธิ์ชัยกิจ. (2547). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. **ทุนอุดหนุนการวิจัย ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). **กลยุทธ์...การสอน คิดอย่างมีวิจารณญาณ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สุวิทนา จิตต์รัตนอรุณ. (2559). **การพัฒนารูปแบบการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัตถุประสงค์ และสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุเทียบ ละอองทอง. (2545). **การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจโดยใช้ ยุทธศาสตร์เบตาออกนิชัน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสพล ศิริไสย์. (2548). **วิธีการสนทนาแบบมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์และการเปลี่ยนวิธีคิดด้วยการฟัง อย่างลึกซึ้ง**. กรุงเทพฯ : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **แนวทางการประเมินคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พรินทรวรรณกราฟฟิค.
- . (2545). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช ตำราวิทยากร.
- . (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2551). **พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2539). การประเมินผลหลักสูตรและการสอน. เอกสารประกอบการสอน.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เสาวนีย์ แสนคำ. (2552). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2551). การวิจัยจิตตปัญญาศึกษา : ญาณวิทยาเพื่อกระบวนทัศน์ใหม่.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรถพล ปัญจะเพชรแก้ว. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาวิชาจิตวิทยา
สำหรับครู ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง
ของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อรุณี สติธภาคีกุล. (2546). การพัฒนารูปแบบการสอนคำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาตามแนวยุทธศาสตร์การสอนภาษาแบบผสมผสานของมาร์ตัน.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- Anderson, K, B. (1997). **Using models of Instruction.** In C. R. Dills, & A.J. Romiszowski
(eds.), **Instructional development paradigms.** Englewood Cliffs, NJ : Education
Technology Publications.
- Anderson, K, B. & Pingre, R, E. (1973). **Problem Solving in Mathematics the National
Council of Teachers of Mathematics.** New York, NY : Mc Milan.
- Bloom, B.S. (1978). **Taxonomy of education objective book 1 : cognitive domain.**
London : Longman.
- Cole, Peter G. , and Chan Lorna K.S. (1994). **Teaching Principles and Practice.** (2th ed.)
New York. : Prentice Hall
- Dick, W. and Carey, L. (1996). **The Systematic Design of Instruction.** (4th ed.) New York :
Harper Collins College.
- Duke, D. L. (1990). **Teaching An Introduction.** New York : McGraw-Hill.
- Ehren, B. J. (2005). **Mnemonic Devices.** Retrieved 19 June 2018. From <http://www.Books.google.co.th/books?id=c7renn6NPAUC&pg=PT357&ipg=PT357&dq#v=onepa>
- Ennis. R.H. (1985). "A concept of critical thinking,". **Educational Leadership**, 43 : 45-48.

- Facione, P. A. (1984, winter). "Toward a Theory of Critical Thinking". **Liberal Education**, 70 : 253 - 261 .
- Gibson, H. W. (1989). A logical basis for measuring critical thinking skills. **Educational Leadership**.
- Holland, D. (2006). **Contemplative education in unexpected places: Teaching mindfulness in arkansas and Austria**. Retrieved 5 MAY 2018. From <http://www.tcrecord.org/Content.asp?ContentID=12684>
- Joyce, B., & Weil, M., & Calhoun, E. (2004). **Models of teaching**. (7th ed.). Boston : PearsonEducation.
- Kneedler, P.E. (1985). **Assessment of Critical Thinking Skills in History-Social Science**. Sacramento, CA: California State Department of Education.
- McCarthy, Mart-Claire. (2004). "Critical Thinking Disposition, Belief Perspective, and Academic Performance : Examining Relationships". **Dissertation Abstracts International**.
- Paul, R. W., & Elder, L. (2006). Critical thinking: The nature of critical and creative thought. **Journal of Developmental Education**, 30(2), 34–35.
- Watson, G. and Glaser, E.M. (1964) . **Watson Glaser Critical Thinking Appraisal Manual** . New York : Harcourt , Brace and World Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความกรุณาในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ท่านดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพธิ์ วัฒนานิมิตกุล	อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ดร.แสงดี ปรีชาประพาพงศ์	ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
นางสาวรุ่งนภา ปลาบู่ทอง	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการ

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๑๓๕

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ วัฒนานิมิตกุล

ด้วยนางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บงอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรีภรณ์ บางเขียว	กรรมการที่ปรึกษาร่วม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ	กรรมการที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๙๓-๕๕๘๓๖๓๕

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๑๓๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงทรีแบริจี้
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.แสงดี ปรีชาประพาฬวงศ์

ด้วยนางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว	กรรมการที่ปรึกษาร่วม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ	กรรมการที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับกรวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๙๓๓-๕๔๘๘๓๖๓๕

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๑๓๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวรุ่งนภา ปลายู่ทอง

ด้วยนางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว	กรรมการที่ปรึกษาพร้อม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ	กรรมการที่ปรึกษาพร้อม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๙๓-๕๔๘๓๖๓๕

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๑๙๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงทิวสุกรี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพุทธบูชา

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน โดยในหลักสูตรนี้กำหนดให้นักศึกษาใช้เครื่องมือเพื่อจัดเก็บข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒” ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และนักศึกษาได้ประสานเป็นการภายในที่จะขอใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูลในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ ตั้งแต่วันที่ ๙ กรกฎาคม - ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษาทดลองใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูล ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๔

เบอร์ติดต่อนักศึกษา ๐๘๓-๕๙๘๓๖๓๕

ภาคผนวก ก
ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) องค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					ผลการวิเคราะห์
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC	
1. หลักการและแนวคิดของรูปแบบการสอน						
1.1 แนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้กับสภาพการสอนในปัจจุบัน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.2 หลักการและแนวคิดเหมาะสมในการนำมาพัฒนาการสอน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.3 ความชัดเจนของหลักการของรูปแบบการสอน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
1.4 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน						
2.1 วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาการสอน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. กระบวนการสอนของรูปแบบการสอน						
3.1 ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้						
3.2 ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.4 ขั้นที่ 4 ใ้ใคร่ครวญสะท้อนคิด	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. ผลของผู้เรียนที่ได้รับจากรูปแบบการสอน						
4.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
16	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
จิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผลการ วิเคราะห์
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา						
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. สารสำคัญ						
2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 การระบุเจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3 การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผลการ วิเคราะห์
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร						
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. สาระสำคัญ						
2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 การระบุเจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3 การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผลการ วิเคราะห์
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ						
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. สาระสำคัญ						
2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 การระบุเจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3 การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผลการ วิเคราะห์
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ						
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. สาระสำคัญ						
2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 การระบุเจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3 การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	ผลการ วิเคราะห์
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย						
1. การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2. สาระสำคัญ						
2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.2 การระบุเจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2.3 การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้น กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3. จุดประสงค์การเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้						
4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.3 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5. สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6. การวัดและประเมินผล						
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ตารางที่ 9 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	ค่า p	ค่า r	แปร ความหมาย	ข้อที่	ค่า p	ค่า r	แปรความหมาย
1	0.30	0.60	คัดเลือกใช้	16	0.50	1.00	คัดเลือกใช้
2	0.85	1.70	ตัดทิ้ง	17	0.30	0.60	คัดเลือกใช้
3	0.85	1.70	ตัดทิ้ง	18	0.40	0.80	คัดเลือกใช้
4	0.25	0.50	คัดเลือกใช้	19	0.45	0.90	คัดเลือกใช้
5	0.50	1.00	คัดเลือกใช้	20	0.85	1.70	ตัดทิ้ง
6	0.40	0.80	คัดเลือกใช้	21	0.50	1.00	คัดเลือกใช้
7	0.50	1.00	คัดเลือกใช้	22	0.70	1.40	ตัดทิ้ง
8	0.40	0.80	คัดเลือกใช้	23	0.90	1.80	ตัดทิ้ง
9	0.80	1.60	ตัดทิ้ง	24	0.40	0.80	คัดเลือกใช้
10	0.25	0.50	คัดเลือกใช้	25	0.50	1.00	คัดเลือกใช้
11	0.50	1.00	คัดเลือกใช้	26	0.20	0.40	คัดเลือกใช้
12	0.25	0.50	คัดเลือกใช้	27	0.50	1.00	คัดเลือกใช้
13	0.25	0.50	คัดเลือกใช้	28	0.50	1.00	คัดเลือกใช้
14	0.50	1.00	คัดเลือกใช้	29	0.30	0.60	คัดเลือกใช้
15	0.50	1.00	คัดเลือกใช้	30	0.50	1.00	คัดเลือกใช้

จากตาราง 9 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน พบว่ามีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ขึ้นไป โดยมีข้อสอบที่ดีคือค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 จำนวน 26 ข้อ และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 – 1.80 จำนวน 30 ข้อ โดยมีข้อสอบที่เหมาะสมจำนวน 26 ข้อ ตัดทิ้ง 4 ข้อ ผู้วิจัยจึงเลือกแบบทดสอบที่วิเคราะห์มาแล้วให้เหลือแบบทดสอบจำนวน 20 ข้อ ตามที่กำหนดไว้

ตารางที่ 10 คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คนที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (pre-test)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (post-test)	ค่าผลต่างระหว่าง คะแนน (D)
1	8	16	8
2	8	14	6
3	12	13	1
4	8	15	7
5	11	15	4
6	9	14	5
7	13	16	3
8	10	11	1
9	10	13	3
10	10	13	3
11	9	13	4
12	11	14	3
13	8	14	6
14	12	16	4
15	10	12	2
16	8	14	6
17	11	13	2
18	10	12	2
19	10	15	5
20	9	15	6

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 20 ข้อ คะแนนเต็ม 20 คะแนน ใช้เวลาทำแบบทดสอบ 50 นาที
2. ในแต่ละข้อ เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงคำตอบเดียว
3. วิธีการตอบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 คำตอบ โดยการทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่อง ก ข ค หรือ ง ลงในกระดาษคำตอบ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
1		X			
2					

4. ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ขีดเส้นทับคำตอบเดิม แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่องที่เลือกใหม่

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
1		X		X	
2					

5. ห้ามขีดเขียนสิ่งใดลงในแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอบคำถาม ข้อ 1 – 3 จากโฆษณาต่อไปนี้

ชงกาแฟ 1 ซองพร้อมน้ำร้อน 120 มล. ดื่มทันที ก่อนอาหารเช้า 15 นาที ทานต่อเนื่องได้ทุกวัน จะช่วยให้ลำไส้ทำงานดีขึ้น ขับถ่ายเป็นประจำทุกวัน ลดการสะสมสารพิษในลำไส้ เพิ่มการเผาผลาญพลังงาน ช่วยลดน้ำหนัก ลดหน้าท้อง ทำให้ระบบต่างๆ ในร่างกายทำงานดีขึ้น

(ที่มา : <https://www.buddydean thailand.com/product/30199/ขายดีที่สุดใน-7-11>)

1. ข้อใดเป็นประเด็นสำคัญของโฆษณา
 - ก. ช่วยเผาผลาญพลังงาน
 - ข. ดื่มก่อนอาหารเช้า 15 นาที
 - ค. ลดการสะสมของสารพิษในลำไส้
 - ง. ระบบต่าง ๆ ในร่างกายทำงานดีขึ้น
2. ถ้าหากผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้า ควรพิจารณาข้อมูลจากข้อใด
 - ก. สินค้ามียอดขายอันดับ 1
 - ข. เปรียบเทียบราคาของสินค้า
 - ค. เป็นผลิตภัณฑ์สูตรใหม่
 - ง. หาข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องดื่มดีท็อกซ์
3. ข้อใดเป็นการโฆษณาเกินจริงของสินค้าจากโฆษณา
 - ก. ดื่มง่าย ไม่หวานมาก
 - ข. ลดน้ำหนัก ลดหน้าท้อง
 - ค. ขับสารพิษออกจากร่างกายได้
 - ง. ช่วยในการขับถ่าย หรือท้องผูก

ตอบคำถาม ข้อ 4 – 6 จากข่าวต่อไปนี้

อำนาจ” ย้ำห้ามขยายชั้นเรียนหวั่นเป๊ะเจี๊ยะโผล่

ดร.อำนาจ วิชยานุวัติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) เปิดเผยว่า ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา (สพฐ.) กำหนดให้มีการรับสมัครนักเรียนเข้าศึกษาต่อ ในสถานศึกษาในสังกัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งจะมีการสอบคัดเลือกและประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกไปแล้ว ขณะเดียวกัน สพฐ. ได้เปิดให้นักเรียนที่พลาดจากการสอบ ได้ยื่นความจำนงเพื่อขอให้เขตพื้นที่การศึกษาจัดหาที่เรียนให้ในวัน ที่ 18 มิ.ย. ที่ผ่านมาเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนต่างๆ ได้มีการเกลี้ยเด็ก และจัดที่เรียน ให้กับนักเรียนที่ยื่นความจำนงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนใหญ่พึงพอใจ มีบางส่วนที่ผู้ปกครอง ยังคงต้องการให้ลูกเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีการแข่งขันสูงเท่านั้น ทางโรงเรียนก็ต้องพยายามทำ ความเข้าใจ “ผมยืนยันหลายครั้งแล้วว่าหากนักเรียนไม่เลือกที่เรียน รับรองว่าทุกคนมีที่เรียน แน่นนอน และยังคงยืนยันเช่นนั้น โดยโรงเรียนไหนเต็มแล้วจะต้องไม่มีการขยายเพิ่มชั้นเรียน ไม่เช่นนั้นจะมีปัญหาเรื่องเป๊ะเจี๊ยะตามมาอีก ” เลขาธิการ กพฐ. กล่าว

(ที่มา : ไทยรัฐออนไลน์ 20 มิ.ย. 2563)

4. ข้อใดเป็นประเด็นสำคัญของข่าว

- ก. การรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา
- ข. ไม่มีการให้โรงเรียนขยายชั้นเรียนเพิ่ม
- ค. โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเรียนน้อยลง
- ง. โรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนเรียนเพิ่มขึ้น

5. ข้อมูลใดถูกต้องที่สุด

- ก. โรงเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
- ข. นักเรียนที่พลาดการสอบยื่นความจำนงไม่ทัน
- ค. เขตพื้นที่การศึกษาจัดหาที่เรียนให้ไม่เพียงพอ
- ง. ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเรียน โรงเรียนที่มีการแข่งขันสูง

6. แนวทางใดเหมาะสมที่สุด

- ก. การไม่เลือกสถานที่เรียน
- ข. โรงเรียนควรขยายชั้นเรียนเพิ่ม
- ค. ผู้ปกครองร้องขอให้โรงเรียนรับนักเรียนเพิ่ม
- ง. กำหนดการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อให้ชัดเจน

ตอบคำถาม ข้อ 7 – 9 จากบทความต่อไปนี้

การแสดงความคิดเห็นอย่างไม่แคร์อะไร

องอาจ ทองพิทักษ์สกุล

เป็นยุคที่คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีกันมาก อย่างน้อยก็มากจนกระทั่งผู้ประกอบการโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ต้องประมูลคลื่นความถี่ด้วยเงินจำนวนมหาศาล เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ต่อสังคมไทย และเชื่อว่าจะมีส่วนนำไปสู่การวิจัยในด้านต่าง ๆ อีกต่อไปเป็นจำนวนมากนั้น เรื่องหนึ่งทีควรได้รับพิจารณา คือ การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคม หรือสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้านที่ตีมีแน่ ๆ อย่างน้อยทำให้ผู้คนรับทราบข่าวสารได้อย่างฉับไวและทันทั่วถึง ข้อดีประการต่อมา ทำให้คนหลายคนกลายเป็นผู้รายงานข่าวออนไลน์ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ แต่มีไวพจน์ที่จับจ้องภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวได้ด้วยความรวดเร็ว เพราะใช้เครื่องมือได้คล่อง เรื่องนี้ทำให้ราชการสืบสวนสอบสวนคดีบางเรื่อง ได้ดีขึ้น เนื่องจากมีพยานหลักฐานที่เด่นชัดมาก แล้วเลยทำให้การรายงานข่าว หรือการสอบสวนมักจะตบท้ายว่า จะตรวจสอบจากกล้องวงจรปิดต่อไป แล้วจะมีข้อดีอีกต่อไปมากมาย แต่เมื่อมีด้านดี ก็น่าจะมีด้านเสียแน่นอน ท่านองเหริญมีสองด้าน เรื่องที่เห็นผู้คนก้มหน้าก้มตากับเครื่องโทรศัพท์ของตน นับเป็นเรื่องธรรมดาในยุคนี้แล้ว แต่เรื่องที่สำคัญคือการแสดงความคิดเห็นของผู้คนในเรื่องต่าง ๆ ในสื่อออนไลน์ได้ผ่านการพิจารณากันบ้างหรือไม่เพียงใด ผู้คนสมัยนี้อาศัยความเร็วของนิ้วและของโครงข่าย ส่งข่าวกันอย่างเมามัน ท่านองว่า นั้นน่าจะรู้ข่าวนี้ก่อนใคร หรือเชื่อว่าเป็นข่าววงใน จากนั้น จึงพยายามส่งต่อ โดยไม่สอบถามหรือตรวจสอบกันก่อน (แต่น่าเห็นใจเหมือนกันว่า แล้วจะตรวจสอบจากไหนและกับใคร) ต่อจากนั้น ก็จะมีการแก้ข่าว เทียบกับเมื่อก่อน มีเพียงการส่งจดหมาย ซึ่งทำให้การเขียนและการส่ง นับว่ามีความประณีตและละมุนละไมเป็นอย่างสูง ก่อนที่จะส่งอาจจะต้องผ่านด่านของการตรวจสอบของตนเองหลายครั้งหลายหน เสร็จแล้วจึงค่อยส่ง หลายคนพอออกพอใจกับการแจ้งข่าวของตนเอง ว่าไปทำอะไร กับใครที่ไหน แม้แต่การแจ้งภารกิจประจำวันของตนเอง รวมถึงกับข่าวมือนั้นมือนี่ มีอะไรบ้าง ยิ่งกว่าดาราสีอีก เพราะดาราส่งอย่างนั้น คงไม่ดีแน่ เพราะตัวเองจะไม่มีเวลาเป็นของตนเองเลย เรื่องนี้ ก็ต้องปล่อยให้ถือเป็นวิถีชีวิตของคน ๆ นั้น คือเขาพอใจจะประกาศตัวเองอย่างนั้น เรื่องที่สำคัญกว่า คือ การแสดงความคิดเห็นอย่างเมามัน บางครั้งน่าจะพิจารณาได้ว่า เป็นการขาดสติเลยทีเดียวนะ ทั้ง ๆ ที่ตัวเองมิได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นเลย คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้มึสติ (ซึ่งที่จริงทุกชาติ ศาสนา ต่างสอนให้มึสติทั้งนั้น) ในเมื่อท่านมิได้อยู่ในเหตุการณ์ ท่านพึงรอฟังเหตุการณ์และข้อเท็จจริง ก่อนที่จะวิพากษ์วิจารณ์อะไร การแสดงความคิดเห็นในท่านองนี้ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่เรียกว่า การแสดง

ความคิดเห็นอย่างไม่แคร์อะไร อันรวมไปถึงการใช้วาจาสามหาว หยาบคาย คำคนอย่างเสีย ๆ หาย ๆ เพราะถึงที่สุดแล้ว คนในข่าวอาจมีเหตุผลบางอย่างที่ได้กระทำเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ ผลกระทบที่ว่า จึงทำให้ต้องถือว่าเป็นการกระทำความคิดที่อาจได้รับโทษทางอาญา ทั้ง ๆ ที่ควรเป็นสามัญสำนึกที่ดีของผู้คน ที่ไม่ควรจะทำอย่างนั้นอยู่แล้ว หลายคนปรากฏในภายหลังต้องประสบกับผลกรรมของตนเอง ทั้ง ๆ ที่ถ้าในเวลานั้น มีสติยับยั้งแล้วใช้สามัญสำนึก ตนก็จะไม่กระทำสิ่งนั้น มาช่วยกันรณรงค์เพื่อความมีสติ และสามัญสำนึกที่ดีในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และเป็นการสร้างสรรค์ดีกว่า โดยเฉพาะกับคนชาวพุทธ อย่าเพียงนับถือแต่ปาก

(ที่มา : <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642217>)

7. ข้อใดเป็นประเด็นสำคัญของบทความ

- ก. การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์
- ข. การขาดสติในการแสดงความคิดเห็น
- ค. การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์
- ง. การเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียสื่อออนไลน์

8. สิ่งแรกที่ควรกระทำก่อนตัดสินใจเชื่อเหตุการณ์ต่างๆ คือข้อใด

- ก. ส่งต่อเหตุการณ์นั้นทันที
- ข. มีสติอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ค. ตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์
- ง. พิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

9. ข้อใดคือแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

- ก. มีจิตสำนึกที่ดีในการใช้เทคโนโลยี
- ข. แสดงความคิดเห็น แต่ด้านที่ดีเท่านั้น
- ค. วิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา
- ง. ไม่กระทำผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์

ตอบคำถาม ข้อ 10 – 12 จากบทความต่อไปนี้

สังคม 'ไร้เงินสด' มองหลายๆ มุมก่อนกระโจนใส่

นงนุช สิงหเดชะ

กำลังถูกพูดถึงกันมากสำหรับการเป็น “สังคมไร้เงินสด” ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย เพราะต้องยอมรับว่าทุกวันนี้โลกถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันหลายประเทศ โดยเฉพาะชาติตะวันตกที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกำลังเดินเข้าสู่เป้าหมายที่จะเป็น “สังคมไร้เงินสด” อย่างสิ้นเชิง เช่น สวีเดน ตั้งเป้าจะไม่ใช้เงินสดเลยในปี 2030 ซึ่งก็คงมีแนวโน้มจะทำได้ สังคมไร้เงินสด กำลังกลายเป็นประเด็นถกเถียงทั่วโลก เพราะมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้าน เหตุผลของฝ่ายสนับสนุน ก็คือนอกจากจะอำนวยความสะดวกสบายแล้วนั้น ยังช่วยลดอาชญากรรมปล้นชิงเงิน ช่วยป้องกันการหลบเลี่ยงภาษี ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ป้องกันพวกทำผิดกฎหมายเช่นพวกค้ายาเสพติด เพราะการทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์จะทำให้มีการบันทึกข้อมูลไว้ในระบบทุกครั้ง สามารถสาวไปถึงผู้ทำผิดได้ ต่างจากการใช้เงินสดที่ไม่ค่อยทิ้งร่องรอยต่างๆ นอกจากนี้ยังช่วยลดต้นทุนของสถาบันการเงิน ลดค่าใช้จ่ายของรัฐในการพิมพ์ธนบัตรและผลิตเหรียญ ช่วยให้เราสะดวกเมื่อต้องใช้จ่ายในต่างประเทศ ขณะที่เหตุผลของฝ่ายคัดค้าน ก็คือระบบอิเล็กทรอนิกส์ทำให้มีความเป็นส่วนตัวน้อยลง มีโอกาสถูกพวกแฮกเกอร์โจรกรรมเงินแบบยกไปทั้งบัญชีจนทำให้ไม่เหลือเงินที่จะใช้จ่าย ก่อให้เกิดความไม่สะดวกอย่างมาก นอกจากนี้เวลาระบบเกิดปัญหาหรือล่ม จะทำให้เราไม่มีหนทางในการซื้อสิ่งต่างๆที่ต้องการได้เลย ส่วนพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่มีช่องทางจะรับชำระเงินจากลูกค้า อีกเหตุผลหนึ่งของฝ่ายคัดค้านซึ่งเป็นเหตุผลที่ภาครัฐหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเงี่ยหูฟังมากที่สุดก็คือสังคมไร้เงินสดจะเพิ่ม “ความเหลื่อมล้ำ” คนจนจะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เพราะคนจนมักจะไม่มียูนิชานการ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์แพงๆ เช่น สมาร์ทโฟนมาใช้เพื่อจ่ายเงิน ประชาชนที่มีปัญหาทั้งในทางกายภาพ (พิการ) และจิต ที่ไม่สะดวกในการใช้บริการดิจิทัล แม้แต่ในสหรัฐอเมริกา ก็เริ่มมองเห็นปัญหา ถึงกับบางรัฐ เช่น นิวเจอร์ซีย์ รัฐกำลังพิจารณาออกกฎหมายห้ามร้านค้าบังคับลูกค้าจ่ายด้วยบัตรเท่านั้น พูดอีกอย่างก็คือ ต้องเปิดทางเลือกให้ลูกค้าใช้เงินสดได้ เมื่อเวลาผ่านไป ดูเหมือนข้ออ้างของฝ่ายสนับสนุนสังคมไร้เงินสดจะถูกลดทอนลง โดยเฉพาะข้ออ้างที่ว่าปลอดภัยจากการถูกจี้ปล้น เพราะมีเหตุการณ์โจรกรรมออนไลน์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากโจรก็มีการปรับตัวไปตามเทคโนโลยีเช่นกัน ถ้าเป็นสมัยที่เรายังนิยมพกเงินสด เมื่อถูกปล้น สิ่งที่โจรได้ไปก็มีเพียงเงินในกระเป๋า พอมีเอทีเอ็ม โจรอัจฉริยะก็จะผลิตอุปกรณ์ขึ้นมาเพื่อคัดลอกข้อมูลนำไปทำบัตรใหม่และกดเงินเราออกไป เงินหายไปทั้งบัญชี ส่วนโจรโลว์เทค ก็อาจใจกล้าให้เราให้เดินไปที่เอทีเอ็ม กดเงินออกมาให้หมด แต่กรณีนี้เกิดขึ้น

น้อย มาในยุคที่ออนไลน์เฟื่องฟูผ่านโมบายล์อินเทอร์เน็ต ทุกอย่างง่ายดายแค่ปลายนิ้ว โจร์ที่มีชื่อว่าแฮ็กเกอร์ ฝีมือก็ฉลาดจรรยาไปอีกขั้นจนสามารถแฮ็กเอาเงินของเราในธนาคารไปได้หมดอย่างที่คิดเป็นข่าวในบ้านเราบ่อยๆ บางทีก็ไม่ต้องแฮ็กให้เสียเวลา แค่เดินดูๆ ไปจี้ใครก็ตามที่ถือสมาร์ตโฟนให้ออนเงินผ่านแอปพลิเคชันให้โจร์เดี่ยวนั้นเลย ไม่ถึงนาทีก็เกลี้ยงบัญชี อันนี้เกิดขึ้นแล้วที่สวีเดน เมื่อชายหนุ่มคนหนึ่งถูกโจร 3 คนบังคับให้ออนเงินผ่านแอปพลิเคชันจนเกลี้ยงบัญชี อย่างที่ทราบกัน ประเทศสวีเดนนั้นคนเกือบทั้งหมดพกเงินไว้ในมือถือตามนโยบายรัฐบาลที่จะเป็น “สังคมไร้เงินสด” ดังนั้น โจร์จึงไม่ลำบากในการหาเหยื่อ ไม่ต้องเล็งต้องเลือกว่าใครน่าจะใช้จ่ายผ่านมือถือหรือเงินสด สำหรับประเทศไทยควรพิจารณาว่าเราจะเป็นสังคมไร้เงินสดอย่างสิ้นเชิงหรือไม่ แต่เดินทางสายกลางดีที่สุด กล่าวคือ ควรเป็นเพียงสังคมที่ใช้เงินสดน้อยลง แต่ยังเปิดทางเลือกให้ประชาชนใช้เงินสดได้

(ที่มา: https://www.matichonweekly.com/uncategorized/article_166003)

10. ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้คืออะไร
 - ก. ความเหลื่อมล้ำทางสังคม
 - ข. การปรับตัวตามเทคโนโลยี
 - ค. ชาติตะวันตกเป็นสังคมไร้เงินสด
 - ง. การถกเถียงกันของฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้าน
11. ข้อใดคือสาเหตุของเรื่องนี้
 - ก. การถูกโจรกรรมเงินในบัญชี
 - ข. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
 - ค. การลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐ
 - ง. ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน
12. แนวทางใดเหมาะสมกับสถานการณ์นี้ที่สุด
 - ก. เลือกรับเป็นสังคมไร้เงินสด
 - ข. ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล
 - ค. ควรเป็นเพียงสังคมที่ใช้เงินสดน้อยลง
 - ง. การทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

ตอบคำถาม ข้อ 13 - 14 จากสารโหม่นนำใจต่อไปนี้

นโยบาย "พรรคพลังประชาชน"

- "มรดกประชาชน" ตั้งห้องจนคลอดให้เดือนละ 3,000 บาท ช่วยเลี้ยงดูบุตรถึง 6 ขวบ ให้เดือนละ 2,000 บาท
- ก้าวข้ามความขัดแย้ง ไม่แบ่งสี แบ่งฝ่าย ไม่กลับไปอยู่ในวังวนเดิม
- นโยบายนำรถเก่ามาแลกรถยนต์ไฟฟ้าได้ ในส่วนลด 100,000 บาท ให้ทุกปีมีน้ำมันมีหัวจ่ายปี 20 จากที่ทุกวันนี้มีอยู่เพียง 2 ปี
- นโยบายการพักหนี้กองทุนหมู่บ้าน 3 ปี แก้ปัญหาปากท้อง หนี้สินประชาชน
- เศรษฐกิจประชาชน เพื่อปากท้องและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน
- เกษตรประชาชน 3 เพิ่ม 3 ลด คือ เพิ่มรายได้ เพิ่มทางเลือก และเพิ่มนวัตกรรม ลดหนี้ ลดต้นทุน และลดความเสี่ยง
- สานต่อโครงการบ้านล้านหลัง ให้ทุกคนมีที่อยู่อาศัย
- แก้ปัญหาที่ดินทำกิน เร่งออกสารสิทธิที่ดินที่ประชาชนมีกรรมสิทธิ์โดยชอบ เดินหน้าพิสูจน์สิทธิในที่ดินซึ่งเป็นกรณีโต้แย้งระหว่างรัฐกับราษฎร
- โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ "เพิ่มคน เพิ่มสิทธิ" ขยายเพิ่มเติมให้ประชาชนที่มีคุณสมบัติ แต่ตกหล่นให้ได้รับสิทธิครบถ้วน เพิ่มสิทธิต่าง ๆ ในบัตร
- นโยบายสร้างสวนสาธารณะ 50 เขต 50 สวน
- สร้างเครื่องฟอกอากาศทุกเขตต่าง ๆ ในพื้นที่ กทม.

(ที่มา: <https://highlight.kapook.com/view/183676>)

13. ประเด็นปัญหาจากเรื่องนี้เป็นอะไร

- ก. นโยบายพรรคการเมือง
- ข. ทิศทางพรรคการเมือง
- ค. รูปแบบการหาเสียงเลือกตั้ง
- ง. วิสัยทัศน์การหาเสียงเลือกตั้ง

14. ข้อใดไม่ใช่การหาเสียงเลือกตั้งที่เหมาะสม

- ก. การเดินพบปะประชาชนในการหาเสียง
- ข. การเพิ่มความนิยมให้เกิดขึ้นกับผู้สมัคร
- ค. เสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็นอย่างไรก็ได้
- ง. การปราศรัยหาเสียงในพื้นที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง

ตอบคำถาม ข้อ 15 - 17 จากการอภิปรายต่อไปนี้

การอภิปรายปัญหาทางสังคม-ปรากฏการณ์โลกร้อน

ช่วงหลายปีที่ผ่านมา การรับรู้และทัศนคติของสาธารณชนในความห่วงใยต่อสาเหตุและความสำคัญของปรากฏการณ์โลกร้อนได้เปลี่ยนแปลงไปมาก การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ด้านต่างๆ เกี่ยวกับปรากฏการณ์โลกร้อนที่เพิ่มมากขึ้นทุกวันทำให้สาธารณชนเริ่มตระหนักและมีการอภิปรายทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะแถบแอฟริกาดูเหมือนจะมีความเสี่ยงมากในการได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์โลกร้อน ทั้งที่ปล่อยแก๊สเรือนกระจกออกมาน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วในขณะเดียวกันประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามพิธีสารเกียวโตก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากจากประเทศสหรัฐและออสเตรเลีย ทำให้สหรัฐฯ นำมาอ้างเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลที่ยังไม่ยอมให้สัตยาบันในพิธีสารดังกล่าวในโลกตะวันตก แนวคิดที่ว่ามนุษย์มีส่วนสำคัญที่ทำให้ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในยุโรปมากกว่าในสหรัฐฯ ประเด็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศทำให้เกิดการอภิปรายเพื่อชั่งน้ำหนักผลดีจากการจำกัดการปล่อยแก๊สเรือนกระจกทางอุตสาหกรรมและแก๊สเรือนกระจกกับค่าใช้จ่ายของการจำกัดดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นนั้น จึงทำให้มีการถกเถียงกันในหลายประเทศเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการรับเอาพลังงานทางเลือกชนิดต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อลดการปล่อยคาร์บอนองค์กรและบริษัท เช่น "สถาบันวิสาหกิจการแข่งขัน และเอกซ์ซอน โมบิล ได้เน้นสถานการณ์จำลองการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศเชิงอนุรักษ์นิยมในขณะเดียวกันก็เน้นให้เห็นแนวโน้มค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจของการควบคุมที่เข้มงวดเกินไป ในทำนองเดียวกันก็มีการเจรจาทางสิ่งแวดล้อมหลายฝ่าย และผู้มีส่วนบาทเด่นในสาธารณะหลายคนพยายามช่วยกันรณรงค์ให้ตระหนักถึงแนวโน้มความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและเสนอให้มีมาตรการควบคุมที่เข้มงวดขึ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง บริษัทเชื้อเพลิงฟอสซิลบางแห่งได้เข้าร่วมโดยการลดขนาดกำลังเครื่องจักรของตนลงในรอบหลายปีที่ผ่านมา หรือเรียกร้องให้มินโยบายลดปรากฏการณ์โลกร้อน อีกประเด็นหนึ่งที่อภิปรายกันก็คือ กลุ่มประเทศเศรษฐกิจพัฒนาใหม่ เช่น อินเดียและจีนควรบังคับระดับของการปล่อยแก๊สเรือนกระจกคาดกันว่าการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์รวมของประเทศจีนจะสูงกว่าอัตราการปล่อยของสหรัฐฯ แต่จีนยืนยันว่าตนมีข้อสัญญาในการลดการปล่อยน้อยกว่าที่ประมาณกัน เพราะเมื่อคิดอัตราการปล่อยต่อรายหัวแล้วประเทศของตนยังมีอัตราน้อยกว่าสหรัฐฯ ถึงหนึ่งต่อห้า อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี สหรัฐฯ ได้ยืนยันต่อผู้ว่าถ้าตนจะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก จีนก็ควรต้องรับภาระนี้ด้วย

(ที่มา : <https://sites.google.com/site/theglobalwarmingnam/home/kar-xhipray-payha-thang-sangkham>)

15. ข้อใดเป็นประเด็นสำคัญของเรื่องนี้
- ก. สิ่งแวดล้อม
 - ข. การเมือง
 - ค. ปრაกฏการณ์โลกร้อน
 - ง. ประเทศกำลังพัฒนา
16. ข้อมูลข้อใดไม่ถูกต้อง
- ก. มนุษย์ทำให้ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง
 - ข. ประเทศสหรัฐมีการปล่อยแก๊สเรือนกระจกน้อยลง
 - ค. ประเทศอินเดียคือกลุ่มประเทศเศรษฐกิจพัฒนาใหม่
 - ง. แอฟริกาได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์โลกร้อน
17. ข้อใดคือแนวทางที่เหมาะสมที่สุด
- ก. เข้าร่วมอนุสัญญาพิธีสารเกียวโต
 - ข. จัดการอภิปรายทางการเมือง
 - ค. ชุมนุมประท้วงให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา
 - ง. จำกัดการปล่อยแก๊สเรือนกระจกทางอุตสาหกรรม

ตอบคำถาม ข้อ 18 - 20 จากการอภิปรายต่อไปนี้

“อภิปราย” อย่างไร จึงถูกใจประชาชน

รศ.ดร.สุชุม เถลยทรัพย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

การเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาลที่จะเข้ามาปกครองประเทศ และเป็นรากฐานของประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทนอย่างชัดเจน เมื่อได้มาซึ่งรัฐบาลก็จำเป็นต้องมีการควบคุมตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจ คงไม่มีใครกล้าปฏิเสธว่าหนึ่งในกระบวนการตรวจสอบตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น ก็คือ “การอภิปราย” เนื่องจากในเชิงทฤษฎี การอภิปราย ถือเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการควบคุม ตรวจสอบ และถ่วงดุลอำนาจ คงตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประโยชน์ที่ได้รับจากการอภิปราย คือ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล ซึ่งจะนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจในประเด็นที่มีการอภิปรายอย่างไรรู้ก็ตามแม้การอภิปรายจะเป็นประเพณีทางการเมือง ซึ่งอยู่คู่กับระบอบประชาธิปไตย แต่การที่สังคมไทยห่างหายจากการอภิปรายมาอย่างยาวนาน ทำให้การยื่นญัตติขอเปิดอภิปราย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายฯและรมว.กลาโหม กรณีถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความสนใจจากประชาชนจำนวนไม่น้อยภาพสะท้อนที่เป็นรูปธรรมของความสนใจของประชาชน คงหนีไม่พ้นการสำรวจความคิดเห็นของ “สวนดุสิตโพล” มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประเด็น ประชาชนคิดอย่างไร? กรณี ฝ่ายค้านยื่นซักฟอก พล.อ.ประยุทธ์สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 1,184 คน ทำให้พบประเด็นสำคัญ ดังนี้ ประชาชนได้คิดว่าฝ่ายค้านมีเหตุผลเพียงพอต่อการยื่นซักฟอก พล.อ.ประยุทธ์ กรณี การถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนหรือไม่ พบว่า “คำตอบที่ประชาชนตอบมากที่สุด ร้อยละ 77.20 คือ มีเหตุผลเพียงพอ เพราะ พล.อ.ประยุทธ์ กล่าวถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนจริง ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ ไม่เหมาะสมควรแก้ไขให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ รองลงมา ได้แก่ มีเหตุผลไม่เพียงพอ ร้อยละ 22.80 เพราะอยากให้สนใจเรื่องการบริหารบ้านเมือง การแก้ปัญหาปากท้องให้กับประชาชนมากกว่า เป็นการจ้องจับผิด หาเรื่องรัฐบาล เสียเวลา ฯลฯ ประชาชนเห็นด้วยหรือไม่? ที่ฝ่ายค้านยื่นซักฟอก พล.อ.ประยุทธ์ พบว่าคำตอบที่ประชาชนตอบมากที่สุด ร้อยละ 66.72 คือ เห็นด้วย เพราะเป็นเรื่องที่สำคัญ นายฯควรชี้แจงอย่างเป็นทางการ อยากรู้ข้อมูลข้อเท็จจริง เป็นสิทธิของฝ่ายค้านที่สามารถกระทำได้ ฯลฯ รองลงมา ได้แก่ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 18.67 เพราะ อาจกลายเป็นประเด็นที่สร้างความขัดแย้ง ไม่เกิดผลดีกับทั้ง 2 ฝ่าย ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ทางการเมืองให้แย่งลง ฯลฯ และไม่แน่ใจ ร้อยละ 14.61 เพราะเป็นประเด็นล่อแหลม ยังไม่มีท่าทีว่าจะจบ ปัญหายังคงยืดเยื้อบานปลาย ทั้งรัฐบาลและฝ่ายค้านยังคงออกมาตอบโต้กันไปมา ผลการสำรวจข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเปิดกว้างต่อการยื่นญัตติขอเปิดอภิปราย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกฯและรมว.กลาโหม แต่ถ้าต้องการอภิปรายให้ได้ตรงความต้องการของประชาชนแล้วนั้น ก็จำเป็นต้องชายตา ดู เปิดหูฟังเสียงจากประชาชนบ้าง สิ่งที่ฝากบอกว่ารัฐบาลมากที่สุด ร้อยละ 46.75 คือ การต้องการให้ตอบคำถาม การชี้แจง ต้องชัดเจนตรงประเด็น รองลงมา ได้แก่ ตั้งใจ รับฟังอย่างมีสติ มีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ไม่ว่าจะ ร้อยละ 34.15 ทำตามหน้าที่ให้ดีที่สุด รักษา สัญญา บริหารบ้านเมืองตามนโยบาย ร้อยละ 18.29 “อภิปราย” แม้เชิงทฤษฎีจะเป็นสิ่งที่มี ประโยชน์ แต่หากไม่มีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ตรงตามความต้องการของประชาชนแล้วซ้ำร้าย หากยังไม่สามารถก้าวผ่านภาพลักษณ์เดิมๆของการอภิปราย ย่อมทำให้การอภิปรายแบบไทยๆ ยังคงเป็นการอภิปรายแบบซ้ำซากจำเจ ไม่ว่าจะผ่านไปนานเพียงใด ก็คงยากแสนยากที่จะเป็น การอภิปรายซึ่ง ถูกใจประชาชน

(ที่มา : siamrath.co.th/n/99625)

18. ข้อใดเป็นประเด็นสำคัญของเรื่องนี้

- ก. การสำรวจความสนใจของประชาชนต่อการอภิปราย
- ข. ประชาชนต้องการภาพลักษณ์ใหม่จากการอภิปราย
- ค. การอภิปรายเป็นเรื่องไม่ยากที่จะทำให้ถูกใจประชาชน
- ง. การอภิปรายเป็นการสร้างความขัดแย้งระหว่างฝ่ายค้านกับรัฐบาล

19. จากเรื่องนี้ข้อมูลใดถูกต้อง

- ก. นักการเมืองไม่เคารพกฎระเบียบ ข้อบังคับ
- ข. ประชาชนไม่ถูกใจภาพลักษณ์นักการเมือง
- ค. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจากสวนดุสิตโพล
- ง. การตรวจสอบระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาคือการอภิปราย

20. ข้อใดเป็นการสรุปเรื่องนี้ได้ดีที่สุด

- ก. การอภิปรายเป็นประเพณีทางการเมือง
- ข. การอภิปรายทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล
- ค. การอภิปรายเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภา
- ง. การอภิปรายทำให้รัฐบาลบริหารบ้านเมืองตามนโยบาย

เฉลยแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อ	เฉลย	ข้อ	เฉลย
1	ก	11	ข
2	ง	12	ค
3	ก	13	ก
4	ข	14	ค
5	ง	15	ค
6	ก	16	ข
7	ข	17	ง
8	ค	18	ก
9	ก	19	ค
10	ง	20	ข

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รหัสวิชา ท22101

รายวิชา ภาษาไทยพื้นฐาน 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การฟัง การดู และการพูด

เวลา 15 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้ย่อย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การโฆษณามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน โดยมีการโฆษณาผ่านสื่อที่หลากหลาย ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ เราจึงต้องสามารถแยกแยะข้อมูลประเมินความน่าเชื่อถือ และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากสื่อโฆษณาได้
2. นักเรียนสามารถตัดสินใจข้อมูลจากสื่อโฆษณาได้
3. นักเรียนสามารถสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากสื่อโฆษณาได้

สาระการเรียนรู้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

1.1 ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง ด้วยนิ้วโป้ง-นิ้วชี้ เรียกว่าท่าจิบ-แอล ค่อยๆ เปลี่ยนท่ามือทั้งสองโดยทำสลับไปพร้อมกัน ทำสลับกันไปเรื่อยๆ

1.2 ครูให้นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นการคิด นักเรียนรู้จักสินค้าใหม่ ๆ จากสื่อโฆษณาใดมากที่สุด

1.3 ครูนำตัวอย่างวิดีโอโฆษณาการลดน้ำหนักให้นักเรียนดู พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิดและช่วย กันตอบ ดังนี้

- โฆษณาสินค้าต่อไปนี้ เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ประโยชน์ใดจากวิดีโอโฆษณาสินค้าสามารถกระตุ้นให้นักเรียนอยากซื้อสินค้า

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

2.1 การระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน คุยกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากสื่อโฆษณา

เรื่องการลดน้ำหนัก โฆษณาค่ากล่าวถึงอะไร ถ้าหากผู้บริโภคได้ใช้สินค้านั้นจะส่งผลต่อสุขภาพผู้บริโภคอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

2.2 การตัดสินใจซื้อข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยใช้โทรศัพท์มือถือสืบค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องการลดน้ำหนักและวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของสื่อโฆษณา

2.3 การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้
ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา

3.2 นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับสื่อโฆษณาด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง

3.3 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่อง อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ขั้นที่ 4 ใ้คร้ครวญสะท้อนคิด

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใ้คร้ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไ้คร้ตรง ทบทวนการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อโฆษณาไปใช้ในชีวิิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีโอโฆษณาการลดน้ำหนัก
2. สืบค้นข้อมูลเรื่องสื่อโฆษณาจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การนิยามปัญหา 2. การตัดสินใจซื้อ 3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	ตรวจผลงาน	แบบบันทึกคะแนน	ระดับ 2 ขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินการคิด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. การนิยามปัญหา	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ถูกต้องชัดเจน	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ครอบคลุม ปานกลาง	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม
2. การตัดสินใจข้อมูล	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูลชัดเจน และเป็นไปได้	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ปานกลางและ ไม่ชัดเจน	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ค่อนข้างน้อยและ ไม่ชัดเจน
3. การลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ อย่างสมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ ปานกลาง	เลือก/ใช้แนวคิดที่ ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพ

คะแนน 12 – 15	ระดับคุณภาพ 3
คะแนน 8 – 11	ระดับคุณภาพ 2
คะแนน 1 – 7	ระดับคุณภาพ 1

แบบบันทึกคะแนน

ที่-	ชื่อ-สกุล	การนิยามปัญหา	การตัดสินข้อมูล	การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	รวม	สรุปผลการประเมิน
		๖	๖	๖		
					15	

ลงชื่อผู้บันทึก ผู้บันทึก

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ /แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

รหัสวิชา ท22101

รายวิชา ภาษาไทยพื้นฐาน 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การฟัง การดู และการพูด

เวลา 15 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้ย่อย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การนำเสนอข่าวสารในปัจจุบัน อาจนำเสนอแหล่งข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง บางครั้งมีการเพิ่มความคิดเห็นของผู้นำเสนอข่าวด้วย เราจึงต้องรู้จักเลือกรับข้อมูลข่าวสาร และใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการตัดสินใจที่จะเชื่อหรือสรุปข้อมูลที่ได้รับอย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากข่าวสารได้
2. นักเรียนสามารถตัดสินใจข้อมูลจากข่าวสารได้
3. นักเรียนสามารถสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากข่าวสารได้

สาระการเรียนรู้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

1.1 ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง กจุดต่างๆของร่างกาย ใช้นิ้วชี้นิ้วคัมขมับเบาๆ ทั้งสองข้างวนเป็นวงกลม ต่อมาใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้วางบริเวณกระดูกคออุบเบาๆ อีกมีอวางที่ตำแหน่งสะดือ กวาดตามองจากซ้ายไปขวาจากพื้นขึ้นเพดาน เปลี่ยนมือทำเช่นเดียวกัน และสุดท้ายวนดโบหูด้านนอกเบาๆทั้งสองข้าง แล้วใช้มือปิดหูเบาๆ ทำซ้ำหลายๆครั้ง

1.2 ครูนำตัวอย่างวิดีโอข่าวเศรษฐกิจให้นักเรียนดู พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และช่วยกันตอบ ดังนี้

- จากหัวข้อข่าวนักเรียนคิดว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น
- เนื้อเรื่องข่าวนี้อ้างอิงได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

2.1 การระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ละครันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของข่าวเศรษฐกิจ กล่าวถึงเรื่องใด ข่าวนี้อมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง สาเหตุของปัญหาที่คืออะไร

2.2 การตัดสินใจข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องข่าวเศรษฐกิจและวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของข่าว

2.3 การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา

3.2 นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับข่าวสารด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง

3.3 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่องข่าวการศึกษา

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีโอข่าวเศรษฐกิจ
2. สืบค้นข้อมูลเรื่องข่าวจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การนิยามปัญหา 2. การตัดสินใจข้อมูล 3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	ตรวจผลงาน	แบบบันทึกคะแนน	ระดับ 2 ขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินการคิด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. การนิยามปัญหา	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ถูกต้องชัดเจน	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ครอบคลุม ปานกลาง	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม
2. การตัดสินใจข้อมูล	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูลชัดเจน และเป็นไปได้	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ปานกลางและ ไม่ชัดเจน	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ค่อนข้างน้อยและ ไม่ชัดเจน
3. การลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ อย่างสมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ ปานกลาง	เลือก/ใช้แนวคิดที่ ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพ

คะแนน 12 – 15	ระดับคุณภาพ 3
คะแนน 8 – 11	ระดับคุณภาพ 2
คะแนน 1 – 7	ระดับคุณภาพ 1

แบบบันทึกคะแนน

ที่-	ชื่อ-สกุล	การนิยามปัญหา	การตัดสินข้อมูล	การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	รวม	สรุปผล การ ประเมิน
		๖	๖	๖		
					15	

ลงชื่อผู้บันทึก ผู้บันทึก

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ /แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

รหัสวิชา ท22101	รายวิชา ภาษาไทยพื้นฐาน 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	เรื่อง การฟัง การดู และการพูด	เวลา 15 ชั่วโมง
สาระการเรียนรู้ย่อย	การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ	เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

บทความที่เขียนประกอบด้วย ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงกับการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นควรมีเหตุผล การอ่านอย่างวิเคราะห์ ด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการรับสารจากการอ่าน และตัดสินใจว่าสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอมีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่ จะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบ และเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากบทความได้
2. นักเรียนสามารถตัดสินใจข้อมูลจากบทความได้
3. นักเรียนสามารถสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากบทความได้

สาระการเรียนรู้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

1.1 ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมองด้วยการเคลื่อนไหว ตบมือ ตบอก ตบไหล่ ทำเดี่ยวและจับคู่เข้าหากัน

1.2 ครูนำตัวอย่างบทความแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนอ่าน พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิดและช่วยกันตอบ ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าการแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- นักเรียนเคยอ่านบทความแสดงความคิดเห็นหรือไม่ บทความแสดงความคิดเห็นมีความแตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นทั่วไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

2.1 การระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน กระจายตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นของบทความแสดงความคิดเห็น ชื่อเรื่องกล่าวถึงอะไร เนื้อเรื่องกล่าวถึงสถานการณ์ใด บทความสรุปเป็นอย่างไร

2.2 การตัดสินใจข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่อง บทความแสดงความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของบทความ

2.3 การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา

3.2 นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับบทความด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง

3.3 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่อง บทความเชิงวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับบทความไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

1. บทความแสดงความคิดเห็น
2. สืบค้นข้อมูลเรื่องบทความจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การระบุประเด็นปัญหา	ตรวจผลงาน	แบบบันทึกคะแนน	ระดับ 2 ขึ้นไป
2. การตัดสินใจข้อมูล			
3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล			

เกณฑ์การประเมินการคิด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. การนิยามปัญหา	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ถูกต้องชัดเจน	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ครอบคลุม ปานกลาง	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม
2. การตัดสินใจข้อมูล	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูลชัดเจน และเป็นไปได้	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ปานกลางและ ไม่ชัดเจน	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ค่อนข้างน้อยและ ไม่ชัดเจน
3. การลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ อย่างสมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ ปานกลาง	เลือก/ใช้แนวคิดที่ ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพ

คะแนน 12 – 15	ระดับคุณภาพ 3
คะแนน 8 – 11	ระดับคุณภาพ 2
คะแนน 1 – 7	ระดับคุณภาพ 1

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ /แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

รหัสวิชา ท22101

รายวิชา ภาษาไทยพื้นฐาน 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การฟัง การดู และการพูด

เวลา 15 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้ย่อย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สารโน้มน้าวใจ เป็นสารที่เราพบเห็นประจำจากสื่อมวลชน จากการบอกเล่าจากปากหนึ่งไปสู่ปากหนึ่ง ซึ่งผู้ส่งสารอาจจะมีจุดมุ่งหมายหลายอย่างทั้งที่ดี และไม่ดี มีประโยชน์ หรือให้โทษ ดังนั้นผู้รับสารจึงต้องใช้วิจารณญาณ คิดพิจารณาให้คิดว่าสารนั้นเป็นไปในทางใด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากสารโน้มน้าวใจได้
2. นักเรียนสามารถคัดลอกข้อมูลจากสารโน้มน้าวใจได้
3. นักเรียนสามารถสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากสารโน้มน้าวใจได้

สาระการเรียนรู้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

- 1.1 ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง ด้วยโยคะบำรุงสมองอย่างง่าย
- 1.2 ครูนำตัวอย่างสารโน้มน้าวใจการหาเสียงเลือกตั้งให้นักเรียนอ่าน พร้อมทั้งตั้งคำถามให้นักเรียนคิด และช่วยกันตอบ ดังนี้
 - สารโน้มน้าวใจมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด
 - สารโน้มน้าวใจเรื่องนี้ เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

- 2.1 การระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน คละกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลางและอ่อนจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากสารโน้มน้าวใจเรื่อง การหาเสียงเลือกตั้ง กล่าวถึงอะไร เพราะเหตุใด
- 2.2 การคัดลอกข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน เรื่องการหาเสียงเลือกตั้ง และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของสารโน้มน้าวใจ

2.3 การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา

3.2 นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับสารโชน้ำมันหัวใจด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง

3.3 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ เรื่องศาสนา

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับสารโชน้ำมันหัวใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

1. สารโชน้ำมันหัวใจการหาเสียงเลือกตั้ง
2. สืบค้นข้อมูลเรื่องสารโชน้ำมันหัวใจจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การนิยามปัญหา 2. การตัดสินใจข้อมูล 3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	ตรวจสอบผลงาน	แบบบันทึกคะแนน	ระดับ 2 ขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินการคิด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. การนิยามปัญหา	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ถูกต้องชัดเจน	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ครอบคลุม ปานกลาง	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม
2. การตัดสินใจข้อมูล	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูลชัดเจน และเป็นไปได้	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ปานกลางและ ไม่ชัดเจน	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ค่อนข้างน้อยและ ไม่ชัดเจน
3. การลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ อย่างสมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ ปานกลาง	เลือก/ใช้แนวคิดที่ ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพ

คะแนน 12 – 15	ระดับคุณภาพ 3
คะแนน 8 – 11	ระดับคุณภาพ 2
คะแนน 1 – 7	ระดับคุณภาพ 1

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ /แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

รหัสวิชา ท22101

รายวิชา ภาษาไทยพื้นฐาน 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง การฟัง การดู และการพูด

เวลา 15 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้ย่อย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย เวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การอภิปราย เป็นการแสดงทรรศนะอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการเสนอความคิดบนพื้นฐานของหลักเหตุผล ดังนั้นเมื่อเราได้ฟังหรืออ่านการอภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ควรเชื่อในทันที ต้องใช้วิจารณญาณแยกแยะให้ดี เพื่อประเมินค่าและพิจารณาหาเหตุผล ค้นหาความถูกต้องว่าควรเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากการอภิปรายได้
2. นักเรียนสามารถคัดลिनข้อมูลจากการอภิปรายได้
3. นักเรียนสามารถสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากการอภิปรายได้

สาระการเรียนรู้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการอภิปราย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้

- 1.1 ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมองเบรนยิม
- 1.2 ครูนำตัวอย่างวิดีโอการอภิปรายปัญหาทางสังคมให้นักเรียนดู พร้อมตั้งคำถามให้นักเรียนคิดและช่วยกัน ตอบดังนี้
 - การอภิปรายมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด
 - การอภิปรายเรื่องนี้ เชื่อถือได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด

2.1 การระบุประเด็นปัญหา ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน คละกันตามความสามารถ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาประเด็นจากการอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคม กล่าวถึงอะไร เพราะเหตุใด

2.2 การตัดสินใจข้อมูล ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้โทรศัพท์มือถือค้นหาข้อมูลร่วมกัน การอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคม และวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือได้ของการอภิปรายเรื่องปัญหาทางสังคม

2.3 การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปคำตอบ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมและพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์และโทษเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจ นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ พร้อมทั้งให้โอกาสกลุ่มอื่นได้แสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มที่ออกมานำเสนอ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์

3.1 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลม เพื่อทำกิจกรรมสุนทรียสนทนา

3.2 นักเรียนสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับการอภิปรายด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง

3.3 ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมฝึกกระบวนการคิดร่วมกันในสถานการณ์ใหม่ การอภิปราย เรื่องการเมือง

ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำกิจกรรมการน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ สะท้อนคิดโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง ทบทวน การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เกี่ยวกับการอภิปรายไป ใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีโอการอภิปรายปัญหาทางสังคม
2. สืบค้นข้อมูลเรื่องการอภิปรายจากอินเทอร์เน็ต

การวัดและประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. การนิยามปัญหา 2. การตัดสินใจข้อมูล 3. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	ตรวจผลงาน	แบบบันทึกคะแนน	ระดับ 2 ขึ้นไป

เกณฑ์การประเมินการคิด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. การนิยามปัญหา	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ถูกต้องชัดเจน	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ครอบคลุม ปานกลาง	ระบุปัญหาที่กำหนด ได้ไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุม
2. การตัดสินใจข้อมูล	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูลชัดเจน และเป็นไปได้	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ปานกลางและ ไม่ชัดเจน	ใช้เหตุผลในการ พิจารณาข้อมูล ค่อนข้างน้อยและ ไม่ชัดเจน
3. การลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ อย่างสมเหตุสมผล	เลือก/ใช้แนวคิดที่ สามารถนำไปเป็น แนวทางปฏิบัติได้ ปานกลาง	เลือก/ใช้แนวคิดที่ ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพ

คะแนน 12 – 15	ระดับคุณภาพ 3
คะแนน 8 – 11	ระดับคุณภาพ 2
คะแนน 1 – 7	ระดับคุณภาพ 1

บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ /แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์)

ภาพการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง

ภาพการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การกระตุ้นการคิดของนักเรียน

ภาพการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

นักเรียนฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน

ภาพการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

แลกเปลี่ยนประสบการณ์และนำความรู้มาใช้ในสถานการณ์ใหม่

ภาพการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ใคร่ครวญสะท้อนคิด การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้

ภาคผนวก จ

ผลการสอบวัดภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ CEFR

This is to certify that

MS. PORNISIRI THAIYAKORN

Achieved BSRU English Proficiency Test (BSRU-TEP) level

C1

Given on 27th December 2020

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Kulsirin', is written over the printed name.

(Assistant Professor Dr Kulsirin Aphiratvoradej)

Director

ภาคผนวก ฉ
แบบตอบรับและบทความวิจัย

ที่ อว ๐๖๒๒.๐๗/ว๕๙๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐

๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ตอบรับการส่งบทความในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓

เรียน นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” เพื่อนำเสนอในแบบ ออนไลน์ ในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๓

บทความของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีสิทธิ์นำเสนอในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓ นี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต อธิปัตยกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๔๒ - ๒๑๑๐๔๐ ต่อ ๑๗๐๑

โทรสาร ๐๔๒ - ๒๔๘๖๘๐

การพัฒนาารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Instructional Model with Contemplative Education to Enhance the Critical Thinking of Mattayomsuksa 2 Students

พรศิริ ไทยยากรณ์¹, บังอร เสรีรัตน์², พัชรินทร์ บางเขียว³, ชลพร กองคำ⁴

Pornsiri Thaiyakorn, Bang-orn Sereerat, Patchareeporn Bangkhaw,
Chonlaporn Kongkham

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 2) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดพุทธบูชา จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Paired Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มี 4 องค์ประกอบคือ 1) ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ และ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนของรูปแบบ

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.85 (S.D.=1.41) และคะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 13.90 (S.D.=1.49) คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอน, จิตตปัญญาศึกษา, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) the Instructional Model with contemplative education to enhance the critical thinking of Mattayomsuksa 2 students; 2) to compare the critical thinking of Mattayomsuksa 2 students prior using and after using instructional model with contemplative education to enhance the critical thinking. The 20 samples for this research were Mattayomsuksa 2 students from Watputthabucha School.

¹ นักศึกษาลัทธิสุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

² รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ บางเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

The instruments used for this study were lesson plan and test for critical thinking. The collected data was analyzed by mean (x), standard deviation (SD) and Paired Sample t-test for dependent samples.

The research results revealed as follows:

1. The development of Instructional Model with contemplative education to enhance the critical thinking of Mattayomsuksa 2 students consisted of 1) theory, principles 2) purposes 3) syntax 4) learning outcomes

2. The comparison results of the critical thinking prior lesson and after lesson indicated that Mattayomsuksa 2 students the test scores prior the class has the average 9.85 (S.D.=1.41) another, the test scores after the class has the average 13.90 (S.D.=1.49). The test scores after the class is higher than prior the class by statistically significant at the 0.1 level.

Keywords : The Development of Instructional Model, Contemplative Education, Critical Thinking

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทย ยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นกระบวนการที่สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนในการเข้าถึงความจริงที่ว่า สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน ดังนั้น ผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยเน้น “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ” และการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของบุคคลจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมและสันติสุขในสังคมต่อไป (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551, น.311) แต่เดิมที่เชื่อกันว่า การได้มาซึ่งความรู้เกิดได้จากสองแนวทางคือ การได้ความรู้เชิงเหตุผลและการได้ความรู้จากทางประสาทสัมผัส (Rational and Sensory) แต่จิตตปัญญาศึกษา เป็นแนวทางที่สามที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตน (Transform Plate Learning) ทำให้บุคคลเข้าใจด้านในของตนเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง เป็นแนวทางที่จะทำให้เห็นความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ที่ชัดเจน เชื่อมโยงทั้งความคิด (Head) จิตใจ (Heart) นำไปสู่การปฏิบัติ (Hand) ที่มีประสิทธิภาพเป็นวิถีทางแห่งปัญญาที่พัฒนาคนอย่างสมบูรณ์ จิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในทำให้ได้มาซึ่งความรู้จากประสบการณ์และกระบวนการ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้ที่จะรัก เรียนรู้ที่จะเข้าถึงความจริง เรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะภายในที่ถาวรของผู้เรียน (กรศศิรั ชิตดี และ ณัฐพร อุทัยธรรม, 2556, น.106)

ปัจจุบันเรื่องการคิดและการเรียนการสอนคิดเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูง ประเทศต่างๆ ได้ศึกษาและเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในด้านสติปัญญา ความคิด คุณธรรมและการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การพัฒนาด้านสติปัญญาความคิดเป็นด้านที่ได้รับความเอาใจใส่สูงสุด เนื่องจากเป็นด้านที่เห็นผลชัดเจน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงมักได้รับการยอมรับและได้รับโอกาสที่ดีกว่าผู้มีความรู้ความสามารถต่ำ (ทิตานา ขมมณีและคณะ, 2540, น.1) จิตตปัญญาศึกษานั้นที่กระบวนการ ซึ่งทำได้สามประการ คือ ประการแรก การฟังอย่างลึกซึ้ง หมายถึง ฟังด้วยหัวใจด้วยความตั้งใจ อย่างสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น หมายความว่ารวมถึงการรับรู้ในทางอื่น ๆ เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส ประการที่สอง การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง ร่วมกับประสบการณ์ที่

ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเข้ามาสู่ใจแล้ว มีการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน จากนั้นลองนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจึงจะเป็นการพอกพูนความรู้เพิ่มขึ้น และประการสุดท้าย การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง คือการเฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิต การเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ (วิจักขณ์ พานิช, 2550) การรู้จักคิด “คิดเป็น ทำเป็น” เป็นจุดประสงค์ของการศึกษาที่เป็นสากลโดยมีพื้นฐานความเชื่อว่าการศึกษาคือกระบวนการพัฒนาคุณภาพคน (ซวาล แพร์ตกุล, 2517, น.17) เนื่องจากการคิดเป็น ทำเป็นนั้นเป็นทักษะที่มีในบุคคลเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และเพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพในยุคโลกาภิวัตน์ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2541, น.316) ทำให้มุมมองในการมองโลกได้กว้างขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง และเกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างดี จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนา การคิดไว้ในจุดประสงค์ว่า “สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรม

การคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้าน การระบุประเด็นปัญหา การตัดสินใจข้อมูล และการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล เป็นสิ่งจำเป็นในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ของบุคคลและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การกระทำของบุคคล และความเชื่อมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน บุคคลจะกระทำหรืองดกระทำสิ่งใดย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อที่มีต่อสิ่งนั้นแต่สิ่งที่สำคัญอันดับแรก คือการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล จึงมุ่งตัดสินใจว่าจะควรเชื่ออะไรควรปฏิบัติ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเป้าหมาย การตัดสินใจกระทำได้ด้วยตนเองโดยขึ้นอยู่กับ เหตุผลที่พิจารณาจากหลักฐาน เนื้อหาสาระ แนวคิด วิธีการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของบุคคลในสังคมแห่งการเรียนรู้

จากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้พัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยคาดว่าจะช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในรายวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ระยะเวลา

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 15 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม ถึง 24 กรกฎาคม 2563

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสื่อโฆษณา การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากข่าวสาร การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากบทความ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสารโน้มน้าวใจ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 317 คน จาก 9 ห้อง ของโรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1ห้องเรียน กลุ่ม B จำนวน 20 คน โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ ได้จากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผนและแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ (Ennis) โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

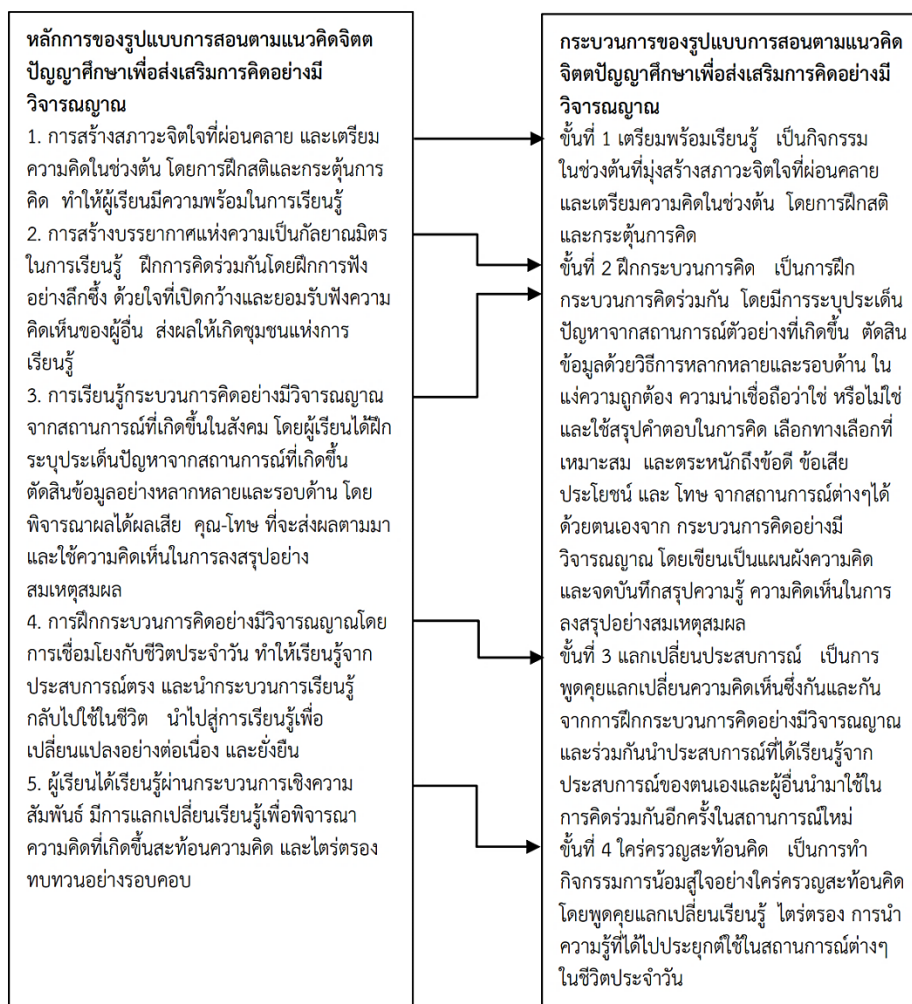
ทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 15 ชั่วโมง และทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนใช้แบบทดสอบชุดเดิม นำผลการทดลองวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมาเปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการนำไปใช้ภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ทฤษฎี หลักการแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนของรูปแบบ นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยได้วิเคราะห์ข้อมูล 1) หลักการจิตตปัญญาศึกษา 2) รูปแบบการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา 3) แนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสังเคราะห์ ดังนี้

ภาพที่ 1 การสังเคราะห์หลักการจิตตปัญญาศึกษาแนวคิดการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ภาพที่ 2 การแสดงความสัมพันธ์ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา รูปแบบการปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าสถิติ โดยใช้สถิติ (t-test for dependent samples) ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การทดสอบ	n	\bar{X}	S.D.	ΣD	t
ก่อนทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน	20	9.85	1.41	81	9.00**
หลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน	20	13.90	1.49		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเฉลี่ยก่อนทำการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 9.85$ และค่า S.D. = 1.41 หลังทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 13.90$ และค่า S.D. = 1.49 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) กระบวนการสอนของรูปแบบ และ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนของรูปแบบ

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยขั้นตอนอย่างเป็นระบบโดยมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน คือ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างรูปแบบการเรียนการสอน 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4. ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์ หลัก 7 C ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา และรูปแบบการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง และใช้ทฤษฎีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแอนนิส (Ennis) และกระบวนการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทิศนา แคมมณี จากการสังเคราะห์หลักการและทฤษฎีดังกล่าวทำให้ได้ขั้นตอน ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1. เตรียมพร้อมเรียนรู้เป็นกิจกรรมในช่วงต้นที่มุ่งสร้างสภาวะจิตใจที่ผ่อนคลาย และเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง และตั้งคำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด เป็นการฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเขียนเป็นแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้ความคิดเห็นในการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและร่วมกันนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่นนำมาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด เป็นการทำกิจกรรมการน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญสะท้อนคิด โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, น.3) ที่กำหนดมาตรฐาน

การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียนโดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน

- 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และเมื่อผู้เรียนได้เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะรัตน์ อินทสุข. (2557) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าก่อนทดลอง และยังสอดคล้องกับ พิษณุพรหมวาทย์. (2557) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการสอนเป็นไปตามกระบวนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เมื่อผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ ผูกฝน ตามขั้นตอนกระบวนการของรูปแบบ ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ผูกกระบวนการคิด ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการสอน 5 แผน จำนวน 15 ชั่วโมง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการฝึกปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกรณีศึกษาปฏิบัติจริง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สอดคล้องกับ กฤษณ ปะพานัง. (2560) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครตีสเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองนักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับ ธิดา อัครการวงศ์ (2556) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรสารพัดข่าวสารเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก ผลการประเมินหลักสูตรพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดลองวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร

จากผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย การรู้ข้อมูลอย่างรอบด้าน การวิเคราะห์ส่วนต่างๆ และการประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

- 1.1 การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียนในโรงเรียนวัดพุทธบูชา การที่จะนำผลวิจัยไปใช้ควรพิจารณาในการเลือกบทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาที่มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียนเพื่อขึ้น

- 1.2 จุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้องแสดงศักยภาพของตนเองนักเรียนเก่งช่วยเหลือนักเรียนอ่อน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักบทบาท หน้าที่ของตนเอง จึงควรมีการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ปฏิบัติตนได้เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่มในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

1.3 ครูผู้สอนต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับนักเรียน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่ควรปิดกั้นความคิดเห็นของนักเรียน แต่ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก

1.4 การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมเรียนรู้ ในขั้นนี้ครูควรให้นักเรียนสร้างสภาวะจิตใจที่ผ่อนคลาย และเตรียมความคิดในช่วงต้น โดยการฝึกสติปฏิบัติกิจกรรมบริหารสมอง ครูตั้งคำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ฝึกกระบวนการคิด ในขั้นนี้ครูควรให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิดร่วมกัน โดยการระบุประเด็นปัญหา จากสถานการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้น ตัดสินข้อมูลด้วยวิธีการหลากหลาย และรอบด้าน ในแง่ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือว่าใช่หรือไม่ใช่ และใช้สรุปคำตอบในการคิดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย ประโยชน์ และ โทษ จากสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง จากกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเขียนเป็นแผนผังความคิด และจดบันทึกสรุปความรู้ ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในขั้นนี้ครูควรจัดบรรยากาศการสนทนาแบบเป็นกัลยาณมิตรร่วมกันและในกิจกรรมสุนทรียสนทนาครูและนักเรียนร่วมกำหนดข้อตกลงคือ พูดครั้งละ 1 คน เมื่อเพื่อนพูดนักเรียนต้องตั้งใจฟังและฟังจนจบโดยที่ไม่พูดแทรกขึ้นมาไม่ใช้คำพูดที่ตำหนิเพื่อนเคารพในความคิดเห็นของเพื่อน และร่วมกันนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเพื่อน นำมาใช้ในการคิดร่วมกันอีกครั้งในสถานการณ์ใหม่ ขั้นที่ 4 ใคร่ครวญสะท้อนคิด ในขั้นนี้ครูควรจัดบรรยากาศการสนทนาให้มีความผ่อนคลาย เป็นการทำกิจกรรมการน้อมสูลใจอย่างใคร่ครวญสะท้อนคิด โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไตร่ตรอง การนำความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สนใจอาจทำวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยทดลองเปรียบเทียบวิธีการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้กับนักเรียน ในระดับชั้นเรียนอื่นๆ

2.3 ควรมีการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปบูรณาการกับวิชาอื่นๆในทุกระดับชั้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ ด้วยผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาารองศาสตราจารย์ ดร. บังอร เสรีรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรีภรณ์ บางเขียว และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลพร กองคำ ที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆในการทำวิทยานิพนธ์ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน โรงเรียนวัดพุทธบูชา ที่กรุณาให้ทดลองเครื่องมือวิจัยและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวของผู้วิจัยทุกท่านที่สนับสนุน เป็นกำลังใจ และช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลงได้

เอกสารอ้างอิง

- กรศศิริ ชิดดี และณัฐพร อุทัยธรรม. (2556, พฤษภาคม-สิงหาคม). **กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา : กลยุทธ์การพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาพยาบาล**. วารสาร Princces of Naradhiwas University Journal, 5 (2), 106-177.
- ชวาล แพร์ตกุล. (2517). **การทดสอบเพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพ**. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 2517
- ทิตนา แชมมณี. (2540). **การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนกลุ่มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและกระบวนการคิด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). **เรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ**. กรุงเทพฯ : สอนเงินมีนา.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). **จิตวิทยาการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2551). **การวิจัยจิตตปัญญาศึกษา ญาณวิทยาเพื่อกระบวนการทัศน์ใหม่**. ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ennis. R.H. (1989). **A logical basis for measuring critical thinking skills**. Educational Leadership.

ภาคผนวก ข

สำเนาเกียรติบัตรการนำเสนอผลงานวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ขอขอบเกียรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

พรศิริ ไทยการณ์, บังอร เสรีรัตน์, พัชรภรณ์ บางเขียว, ชลพร กองคำ

เป็นผู้ได้รับรางวัลดีเด่น การนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ ๑๓

ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต อธิปไตยกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวพรศิริ ไทยยากรณ์
วัน/เดือน/ปี เกิด	วันที่ 29 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2528
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) สาขาวิชาบริหารธุรกิจ โปรแกรมวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ (ธุรกิจระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2553	ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2555	ระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดพุทธบูชา สำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู